

ECZANEDEN İLAÇ YA DA İLAÇ DIŞI ÜRÜN ALAN KİŞİ İLE ECZACI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Arş. Gör. Oğuzhan ERTEKİN

Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
Medeni Hukuk Anabilim Dalı

ORCID: [https:// orcid.org/0000-0001-6920-3699](https://orcid.org/0000-0001-6920-3699),
oguzhanertekin@kku.edu.tr

Geliş Tarihi | Received: 18.05.2024 Kabul Tarihi | Accepted: 06.07.2024
İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Bu eser [Creative Commons Alıntı-Gayri Ticari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Atıf | Citation:

Ertekin, Oğuzhan. "Eczaneden İlaç Ya Da İlaç Dışı Ürün Alan Kişi ile Eczacı Arasındaki İlişkinin Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi". Medeni Hukuk Dergisi. 1/2 (2024), s. 238-289.

Yazar Beyanı

Mali Destek: Yazar, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Yazarların Katkıları: Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir.

Etik Kurul Onayı Beyanı: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi: Yazar, makalenin tüm süreçlerinde MHD'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde MHD'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın 5-6 Mart tarihlerinde gerçekleştirilmiş olan Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tüketici Hukuku Sempozyumunda sunulan "Eczacı ile Eczacıdan İlaç ya da İlaç Dışı Ürün Alan Kişi Arasındaki İlişkinin Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi" bildirisinin genişletilmiş hali olduğunu beyan etmektedir.

Author's Declaration

Financial Support The author, has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Authors's Contributions: This article was prepared by the author alone.

The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: No conflict of interest or common interest has been declared by the author.

The Declaration of Ethics Committee Approval: The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

The Declaration of Research and Publication Ethics: The author declares that she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of MHD in all processes of the paper and that she does not make any falsification of the data collected. In addition, she declares that Civil Law Review and its editorial board have noresponsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study is an expanded version of the paper "Evaluation of the Relationship Between the Pharmacist and the Person Who Purchases Medicines or Non-Pharmaceutical Products from the Pharmacist Within the Scope of the Law on Consumer Protection" presented at the Kırıkkale University Faculty of Law Consumer Law Symposium held on March 5-6.

ECZANEDEN İLAÇ YA DA İLAÇ DIŞI ÜRÜN ALAN KİŞİ İLE ECZACI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZ

Eczacı, kişinin günlük hayatında sıklıkla karşılaştığı sağlık çalışanıdır. Bunun sebebi ise eczanenin kolay ulaşılabilir olmasıdır. Eczanede satılan ürünler; insan sağlığını etkileme riski taşıyan ilaçlar ile ilaç dışı ürünlerdir. Eczaneye giden kişi, bu ürünlerin içeriği ve kullanılma şekli gibi hususlarda genellikle bilgi sahibi değildir. Bu kişinin karşısındaki eczacı ise profesyonel meslek erbabı olarak karşımıza çıkmaktadır. İlaçların sadece tekel yetkisine sahip eczanelerden alınabilmesi eczacı ile muhatap olan kişileri daha da güçsüz kılmaktadır. Bu kişilerin özel hükümlerle korunması gerekmektedir. Bahsedilen koruma ise, Borçlar Hukuku'nun genel hükümleriyle değil, tüketiciyi korumaya yönelik olarak düzenlenmiş olan 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile sağlanabilir. Bu hükümlerin uygulanabilmesi için, eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan kişinin, tüketici; eczacının satıcı sıfatına sahip olması gerekmektedir. Çalışmamızda, ilgili kişilerin bu sıfatlarının olup olmadığı ve aralarındaki sözleşmenin tüketici sözleşmesi olarak kabul edilip edilemeyeceği hususlarının üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İlaç, İlaç Dışı Ürün, Eczacı, Eczane, Tüketici.

**EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PHARMACIST
AND THE PERSON WHO BUYS MEDICINES OR NON-DRUG PRODUCTS
FROM THE PHARMACY WITHIN THE SCOPE OF THE LAW ON
CONSUMER PROTECTION**

ABSTRACT

Pharmacist is a health worker that people frequently encounter in their daily lives. The reason for this is that the pharmacy is easily accessible. The products sold in the pharmacy are medicines and non-drug products that carry the risk of affecting human health. The person who goes to the pharmacy usually does not have information about the content and usage of these products. The pharmacist in front of this person appears as a professional. The fact that medicines can only be purchased from pharmacies with monopoly authorisation renders the persons dealing with the pharmacist even more powerless. These persons should be protected by special provisions. The said protection can be provided not by the general provisions of the Law of Obligations, but by the Law No. 6502 on the Protection of Consumers, which is organised to protect consumers. In order for these provisions to be applicable, the person who purchases pharmaceutical or non-pharmaceutical products from the pharmacy must be a consumer and the pharmacist must have the title of seller. In our study, we will focus on whether the relevant persons have these titles and whether the contract between them can be accepted as a consumer contract.

Keywords: Medicine, Non-pharmaceutical Product, Pharmacist, Pharmacy, Consumer.

GİRİŞ

İlaç tarih sahnesine şifacılık, kocakarı iksirleri ve Şamanizm ile çıkmıştır¹. İlaç, ilk başlarda geleneksel yöntemlerle hekimin verdiği reçetede formüle göre majistral usullerle üretilmiştir². Nüfusun artması ve hastalık çeşitlerinin çoğalması, bu usulleri yetersiz kılmış; daha hızlı ilaç üretilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır³. Bu ihtiyaca gelişen teknoloji cevap vermiş ilaç üretim usulleri değişmiştir. Makineleşme ile Sanayi Devrimi'nden itibaren seri üretim mümkün hale gelmiştir⁴. Günümüzde ise gelişmiş bir ilaç endüstrisi görülmektedir⁵. Seri üretim sayesinde, ilaçlara uygun fiyatla ve kolaylıkla erişmek mümkün olmuştur⁶. Bu durum ilaç tüketiminde artış yaşanmasına yol açmıştır.

İlaca erişimin kolaylaşması beraberinde bazı riskleri getirmektedir. Çünkü endüstriyel usullerle ilaç üretimi yapılırken, doğal maddelerden çok kimyasal/sentetik maddeler kullanılması insan sağlığı bakımından bazı tehlikeleri ortaya çıkarmaktadır⁷. İlaçlar her ne kadar sağlık bakımından riskli ürünler olsalar da ikame edilemez nitelik taşımaları, onları vazgeçilmez kılmaktadır.

¹ Mükerrerem Betül Aycan, "İlaç Nedir? İlaç, Gıda ve Kozmetik Farkı", İlaç Hukuku, ed. Murat Şen ve Ahmet Başözen, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Sağlık Hukuku Sempozyumu, 2009, s. 2-3.

² Örneğin Orta Asya Türkleri, bitkisel, hayvansal ve mineral maddeleri kullanarak ilaç üretimi yapmakta idi. Merhem, hap, toz, sulu çözelti formları kullanarak mayalı ilaçlar ve meyve şurupları hazırladıklarına dair kayıtlara rastlanmaktadır. Bkz. Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, "Tarihçe". <https://turkfarmakopesi.titck.gov.tr/Home/Histroy> (erişim: 02.07.2024)

³ A. Kürşat Ersöz, İlaç Hukuku Bağlamında İdarenin Sorumluluğu, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 1; Mert Soylu, "İlaç Hukukunda Tazminat Sorumluluğu", Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2021, s. 3.

⁴ Hakan Hakeri, İlaç Hukuku, Ankara: Astana Yayınları, 2018, s. 21; Burcu G. Özcan Büyüktanır, "Türk Hukukunda İlaç Patentine Genel Bakış", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 2/2 (2012), s. 77. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/701338> (erişim: 04.05.2024); Emre Gültekin, İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu, Ankara: Adalet Yayınevi, 2022, s. 15; Ersöz, İlaç Hukuku Bağlamında İdarenin Sorumluluğu, s. 1; Soylu, "İlaç Hukukunda Tazminat Sorumluluğu", s. 3.

⁵ "Endüstrimizde 2023 yıl sonu itibarıyla faaliyet gösteren 870 kuruluş, uluslararası standartlarda üretim yapan 109 ilaç ve radyofarmasötik ilaç üretim tesisi, 4 özel tıbbi amaçlı diyet gıda tesisi ile 13 hammadde üretim tesisi bulunmaktadır. 185 ülkeye ihracat gerçekleştiren ilaç endüstrisi, 47.500'ü aşan nitelikli personeliyle ülkemize yaklaşık 15 bin sağlık ürünü sunmaktadır." Türkiye'deki ilaç sektörü hakkında ayrıntılı bilgi için. Bkz. İlaç Endüstrisi İşverenler Sendikası, "2023 Türkiye İlaç Sektörü Raporu", s. 4. https://uye.ies.org.tr/ies/assets/media/Duyurular/TR_Ilac_Sektoru_Raporu_2023.pdf (erişim: 02.07.2024)

⁶ Soylu, "İlaç Hukukunda Tazminat Sorumluluğu", s. 3; Gültekin, İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu, s. 15-16.

⁷ Hakeri, İlaç Hukuku, s. 21.

Hekimin, reçeteye yazmış olduğu ilaç, son tüketici konumunda bulunan hastaya eczane vasıtasıyla ulaşmaktadır⁸. 26.05.1928 tarihli ve 898 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 1262 Sayılı İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu’nun 1/2 hükmünde, “*Tabip reçetesiyle verilmesi meşrut olanlar ancak reçete mukabilinde ve diğerleri reçetesiz olarak münhasıran eczanelerle ecza ticarethanelerinde kanunu mahsusuna tevfikana satılır.*” denilmektedir⁹. Buna göre, reçeteli ve reçetesiz¹⁰ tüm ilaçlar, sadece eczanede satılabilmektedir¹¹. Eczanenin ilaç satışı konusunda “*tekel*” yetkisine sahip olduğu ifade edilmektedir¹². Hem ilacın riskli bir ürün olması hem de bu ürünün satışında eczanenin tekel yetkisine sahip olması, eczaneden ilaç alan kişinin korunmasının önemini artırmaktadır. Bununla birlikte ilaç dışı ürünün çoğunlukla kişisel kullanıma özgü olması ve insan sağlığını etkileme potansiyeli taşıması sebebiyle, eczaneden ilaç alan kişinin korunmasının gerekmesinde olduğu gibi ilaç dışı ürün alan kişinin korunması da oldukça önem taşımaktadır. Bu koruma ise tüketiciyi korumak için özel olarak düzenlenmiş tüketici mevzuatı kapsamında gerçekleştirilmektedir.

⁸ Burcu G. Özcan Büyüktanır, Dila Okyar Karaosmanoğlu, “Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu”, Ankara Barosu Dergisi, 4 (2016), s. 213. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/398627>

⁹ Benzer yönde hükümler için. Bkz. 24.12.1953 tarihli ve 8591 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6197 Sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun’un 28/1 hükmü ile 12.04.2014 tarihli ve 28970 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Eczacılar ile Eczaneler Hakkında Yönetmeliğin 42/1 hükmü.

¹⁰ Hekimin reçetesine gerek olmayan ve tezgâh üstü ilaçlar (Over The Counter/OTC) olarak da ifade edilebilen bazı ilaçlar, reçetesiz ilaçlar olarak adlandırılmaktadır. Bkz. Hakeri, İlaç Hukuku, s. 39.

¹¹ Yakup Korkmaz, “Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu”, Zirve Üniversitesi Sağlık Hukuku ve Politikası Dergisi, 1 (2014), s. 34. <https://jurix.com.tr/article/12364> (erişim: 05.04.2024); Fevzi Topsoy, “Eczacının Tüketiciji Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü”, Zirve Üniversitesi Sağlık Hukuku ve Politikası Dergisi, 1 (2014), s. 66. <https://www.jurix.com.tr/article/12373> (erişim: 10.04.2024); Murat Doğan, “Eczacının Tazminat Sorumluluğu”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7/3-4 (2012), s. 3. <https://www.jurix.com.tr/article/5707> (erişim: 15.04.2024); Hakeri, İlaç Hukuku, s. 282; Reçeteli ve reçetesiz ilaçlar yanında bazı ilaç dışı ürünlerin de eczanelerde satılması mümkündür. Eczanelerde satılması mümkün olan ürünler için. Bkz. Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun’un 28/2 hükmü ile Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmeliğin 42/2 hükmü.

¹² Hakeri, İlaç Hukuku, s. 282; Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, “Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu”, s. 213.

I. TÜKETİCİ SÖZLEŞMELERİ KAPSAMINDA İLAÇ VE İLAÇ DIŞI ÜRÜNLER

A. İlaç ve İlaç Dışı Ürün Kavramları

İlaç kavramının üzerinde uzlaşa sağlanan tek ve net bir tanımı bulunmamaktadır. Türkiye’de, Almanya¹³ (Arzneimittelgesetz) ve İsviçre’den (Heilmittelgesetz) farklı olarak başlı başına ilaç alanını ve bu alanın sorunlarını düzenleyen bir ilaç kanunu mevcut değildir¹⁴. Buna karşılık gerek mevzuatta gerek doktrinde ilaç hakkında muhtelif tanımlar yapılmaktadır. 27.05.2023 tarihinde 32203 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Beşeri Tıbbi Ürünlerin Klinik Araştırmaları Hakkında Yönetmeliğin 4/n hükmünde, “Beşeri tıbbi ürün (ilaç): 1) İnsanlardaki hastalığı tedavi edici veya önleyici özelliklere sahip olarak sunulan veya, 2) Farmakolojik, immünolojik veya metabolik etki göstererek fizyolojik fonksiyonları düzeltmek, iyileştirmek, değiştirmek veya tıbbi teşhis amacıyla insanlarda kullanılan veya insana uygulanan, madde veya maddeler kombinasyonunu” şeklindeki açıklamayla ilaç kavramının tanımlandığı görülmektedir. Doktrinde yapılan bir tanım da ise, “İlaç, tıpta kullanılan ve biyolojik etkinliği olan (biyoaktif) saf bir kimyasal maddeyi ya da ona eşdeğer olan bitkisel ve hayvansal kaynaklı, standart miktarda aktif madde içeren bir karışımı ifade eder.” denilmektedir¹⁵.

Bir maddenin ilaç olarak kabul edilebilmesi için taşınması gereken özelliklerden hareket edilerek hangi maddelerin ilaç olarak kabul edilmediği, başka bir anlatımla hangi maddelerin “ilaç dışı ürün” olduğu belirlenebilmektedir. Bir maddenin ilaç olarak kabul edilebilmesi için teşhis, tedavi ya da önleme gibi tıbbi bir amaç taşınması, kimyasal veya biyolojik bir işleme tabi tutulması ve insana yönelik olması gerekmektedir¹⁶. İnsanla ilgili tıbbi bir amaç için kullanılan maddeler ilaç olarak kabul edildiği için ziraat ve

¹³ Almanya’da 1961 yılına kadar ilaç hukukunu düzenleyen geniş kapsamlı bir kanun çıkarılmamış idi. 1961 yılında çıkarılan İlaç Kanunu ile ilaç üretiminde gerekli kanuni şartlar başta olmak üzere, ilaç ruhsatları, tescil yükümlülüğü ve denetim konularında özel bazı kanuni kuralları getirilmiştir. Bkz. Mehmet Demir, “İlaç Kullanımı Sonucunda Doğan Zararlardan İlaç Üreticisinin, Eczacının ve Hekimin Sorumluluğu”, II. Sağlık Hukuku Kurultayı, Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2008, s. 331.

¹⁴ Ersöz, İlaç Hukuku Bağlamında İdarenin Sorumluluğu, s. 26; Hakeri, İlaç Hukuku, s. 26; Özcan Büyüktanır, “Türk Hukukunda İlaç Patentine Genel Bakış”, s. 77; Hasan Petek, İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu, Ankara: Yetkin Yayınları, 2009, s. 123.

¹⁵ Aycan, “İlaç Nedir? İlaç, Gıda ve Kozmetik Farkı”, s. 1; Doktrinde yapılan diğer tanımlar için. Bkz. Hakeri, İlaç Hukuku, s. 29; Petek, İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu, s. 274; İlker Kanazık, “Orijinal İlaç Nedir, Orijinal İlaçların Hukuki Durumu ve Fikri Mülkiyet Hakları”, Uluslararası I. Sağlık Hukuku Sempozyumu, İstanbul: 2011, s. 165.

¹⁶ Hakeri, İlaç Hukuku, s. 29.

hayvancılık faaliyetine ilişkin maddeler, bu anlamda ilaç kapsamında değerlendirilmemektedir. Yine tıbbi bir amaca yönelik olmayan maddelerin kimyasal bir işleme tabi tutulmuş olsalar bile ilaç olarak kabul edilmemeleri gerekmektedir¹⁷.

B. İlaç ve İlaç Dışı Ürünlerin Tüketici Sözleşmelerinin Konusu Olması

Tüketici sözleşmesinin konusu, ticari veya mesleki amaçlarla mal ya da hizmet arzıdır¹⁸. 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un (6502 Sayılı TKHK) 3/1-h hükmüne göre, *"Alışverişe konu olan, taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi mallar"* tüketici sözleşmesinin konusu olabilmektedir. Yine 6502 Sayılı TKHK'nin 3/1-d hükmüne göre, *"Hizmet: Bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan ya da yapılması taahhüt edilen mal sağlama dışındaki her türlü tüketici işleminin konusunu"* oluşturabilmektedir¹⁹. Hizmet edimini içeren bir sözleşmede, hizmetin bir ivaz karşılığında yerine getirilmesi durumunda, tüketici sözleşmesinin diğer özelliklerinin de bulunması halinde söz konusu sözleşme, tüketiciyi koruyan düzenlemelerin kapsamına girmektedir²⁰. Gerek mal gerek hizmet kavramlarının oldukça geniş tutulduğu ve piyasada ekonomik anlamda bir varlığı olan her türlü unsurun kanun kapsamına girmesinin amaçlandığı görülmektedir²¹. Eczaneden alınan ilaç ya da ilaç dışı ürün, 6502 Sayılı TKHK'nin 3/1-h hükmü gereği, *"taşınır eşya"* niteliği taşıdığı için, eczaneden bu tür ürünlerin alınması durumunda *"mal arzı"*ndan bahsetmek gerekmektedir.

¹⁷ Hakeri, İlaç Hukuku, s. 29.

¹⁸ İ. Yılmaz Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2022, s. 7; Arif Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, s. 61.

¹⁹ 6502 Sayılı TKHK'de özel olarak sayılmamakla birlikte "hizmet" tanımı mal satışı dışında kalan her şeyi kapsayacak şekilde genişletildiğinden; örneğin elektrik mal olarak kabul edilmese bile hizmet tanımı kapsamına girmektedir. Bkz. Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 7.

²⁰ Oya Şahin Mccarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", Tüketici Hukuku Davaları, Ed. Oya Şahin Mccarthy ve Mutlu Dinç, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 78.

²¹ Murat Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, Ankara: Adalet Yayınevi, 2015, s. 65.

II. ECZANEDEN İLAÇ YA DA İLAÇ DIŞI ÜRÜN ALAN KİŞİ İLE ECZACI ARASINDAKİ İŞLEMİN TÜKETİCİ İŞLEMİ NİTELİĞİ

A. Tüketici İşlemi Kavramı

6502 Sayılı TKHK'nin uygulama alanına giren sözleşmelere "tüketici sözleşmeleri" (consumer contracts, Konsumentenvertrag, les contrats de consommateur) ya da "tüketici işlemleri" (Verbrauchergeschäfte) denilmektedir²². 6502 Sayılı TKHK'de "tüketici işlemi" kavramının kullanıldığı görülmektedir. 6502 Sayılı TKHK'nin 3/1-1 hükmünde, "Tüketici işlemi: Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekalet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dahil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlem" şeklinde bir tanım yapılmaktadır²³. Buna göre, bir hukuki işlemin tüketici sözleşmesi niteliği taşıması için taraflardan sadece birisinin değil, her ikisinin de kimliği önem arz etmektedir. Sözleşmenin bir tarafının tüketici, diğer tarafının ise ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden satıcı ya da sağlayıcı olması gerekmektedir²⁴.

4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun²⁵ (4077 Sayılı TKHK) döneminde Yargıtay'ın daraltıcı yorum yaparak bazı sözleşmeleri 4077 Sayılı TKHK'nin kapsamı dışında tutması ve bunun da uygulamada tereddütlere sebep olmasından dolayı bu sözleşmelerin 6502 Sayılı TKHK'de

²² Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 58.

²³ Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) mehzamı oluşturan İsviçre Hukukuna bakıldığında, İsviçre Anayasası'nda tüketici sözleşmelerinin tanımlandığı görülmektedir. İsviçre Federal Anayasası'nın 31/3 hükmüne göre, tüketici sözleşmeleri, "nihai tüketiciler ile (mal ve hizmet) arz edenler (girişimciler) arasındaki sözleşmeler" olarak ifade edilmektedir. Bkz. Çağlar Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 68.

²⁴ Şahin Mccarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", s. 70-71; Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 5; Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 64; Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 46 vd; Sözleşmenin her iki tarafının da ticari veya mesleki amaçla hareket etmesi durumunda ortaya çıkan sözleşme, tüketici sözleşmesi niteliği taşımamaktadır. Bkz. Sezer Çabri, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara: Adalet Yayınevi, 2021 s. 140-141; İlhan Kara, Tüketici Hukuku, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2021, s. 84.

²⁵ 6502 Sayılı TKHK'nin 86. maddesine göre, "23/2/1995 tarihli ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Diğer mevzuatta Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır."

örnekleme yoluyla sayılmasına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir²⁶. 6502 Sayılı TKHK'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler ile ilgili uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyetlerine başvurma imkânı ortaya çıkmış olmaktadır.

B. Eczaneden İlaç ya da İlaç Dışı Ürün Alan Kişi ile Eczacı Arasında Ortaya Çıkabilecek Sözleşme Türleri

1. Satış Sözleşmesi

Eczaneden reçeteli ilaç ya da ilaç dışı ürün alınması durumunda eczacı ile hukuki ilişkinin karşı tarafı arasında satış sözleşmesi ortaya çıkmaktadır²⁷. Yine reçetesiz satışlarda, ilacın ya da ilaç dışı ürünün doğrudan adının söylenerek eczaneden alınması halinde ortaya çıkan sözleşme satış sözleşmesidir²⁸. Her iki ihtimalde de eczanede hazır halde bulunan ilaç ya da ilaç dışı ürünün mülkiyetinin alıcıya devri amaçlanmaktadır. Alıcı ise, bunun karşılığında eczacıya, satış bedelini ödeme borcu altına girmektedir²⁹.

6502 Sayılı TKHK'nin tüketici işlemini tanımlayan 3/1-İ hükmünde her ne kadar verilen örnekler arasında satış sözleşmesi sayılmamış olsa da Kanun'un kalan kısmında hep satış türlerine ilişkin düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, 6502 Sayılı TKHK'de temel tüketici işlemi, satış sözleşmesi olarak görüldüğü için tüketici işlemi tanımında ayrıca satış sözleşmesine ilişkin bir vurgu yapılmadığı savunulabilmektedir³⁰. Kaldı ki

²⁶ Metin Ulusal, Açıklamalı-İçtihatlı Tüketici Hukuku, Ankara: Bilge Yayınevi, 2016, s. 54; Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 63; Ayşe Havutçu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanunun Kapsamı", Terazi Hukuk Dergisi, 9 (2014), s. 16; Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 221; Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 66; Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 5.

²⁷ Hasan Fehim Üçışık, Eczacılık Hukuku, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2023, s. 295; Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 222.

²⁸ Korkmaz, "Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu", s. 35; Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 222.

²⁹ Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK) tabi olan kişiler bakımından SGK'nin ilaç ücretinin bir bölümünü ödediği durumda, TBK'nin 83. maddesi gereği, eczacı ile ilacı alan kişi arasındaki hukuki ilişki etkilenmemektedir. Bkz. Yahya Deryal, "Eczanelerde Satılan İlaç ve İlaç Dışı Ürünlerin Ayıplı Olmasından Kaynaklanan Tüketici Hakları", Zirve Üniversitesi Sağlık Hukuku ve Politikası Dergisi, 1 (2014), s. 112. <https://www.jurix.com.tr/article/12367> (erişim: 14.05.2024); Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 222; Hakeri, İlaç Hukuku, s. 282.

³⁰ Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 9-10.

6502 Sayılı TKHK'nin 3/1-l hükmündeki tüketici işlemi tanımında "benzeri sözleşmeler" ifadesi geçtiği için tüketici işlemlerinin kapsamına satış sözleşmesinin girdiğinde kuşku bulunmamaktadır³¹.

2. Karma (İsimsiz) Sözleşme

Tüketicinin eczacıya rahatsızlıklarını anlatması ve eczacının da buna göre ilaç ya da kozmetik ürün gibi ilaç dışı bir ürün önererek bunu tüketiciye teslim etmesi halinde taraflar arasında ortaya çıkan sözleşme, vekâlet ve satış sözleşmesinin unsurlarını içeren kombine/karma nitelikte isimsiz bir sözleşme niteliği taşımaktadır³². Eczacının bir kimsenin rahatsızlıklarını dinlemesi ve ona ilaç önermesi durumunda, eczacı bir anlamda hekimin görevini üstlenmiş olmaktadır³³. Buna karşılık eczacının sadece reçetesiz ilaçları önerme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmeliğin 7/1-ç hükmünde açıkça düzenlenmektedir. Anılan hükme göre, "Reçeteye tâbi olmayan ilaçların ve sağlığa ilişkin tüm ürünlerin hastanın gereksinimlerine uygun, güvenli ve akılcı bir şekilde tedarikini sağlar ve bu konuda danışmanlık hizmeti verir." denilmektedir.

Taraflardan birinin tüketici olduğu isimsiz sözleşmeler tüketici işlemi olarak kabul edilmektedir³⁴. 6502 Sayılı TKHK'nin 3/1-l hükmündeki tüketici tanımından anlaşıldığı üzere, ticari veya mesleki amaçla hareket etmemek şartıyla tüketicinin yaptığı her türlü sözleşme, tipik veya atipik olup olmamasına ya da hangi kanunda düzenlenmiş olduğuna bakılmaksızın tüketici sözleşmesi olarak nitelendirilebilmektedir³⁵. Buna göre sözleşmenin TBK, TTK ya da öteki özel kanunlarda düzenlenmiş olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır³⁶. Önemli olan sözleşmenin özel amaçla mı yoksa ticari veya mesleki amaçla mı yapılmış olduğudur³⁷.

³¹ Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 221.

³² Korkmaz, "Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu", s. 38; Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 223; Üçışık, Eczacılık Hukuku, s. 295.

³³ Korkmaz, "Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu", s. 39.

³⁴ Şahin Mccarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", s. 72; Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 221; Kara, Tüketici Hukuku, s. 165.

³⁵ Yakup Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 50 (2022), s. 368. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/2331580> (erişim: 11.05.2024); Havutçu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanunun Kapsamı", s. 16.

³⁶ Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 71.

³⁷ Şahin Mccarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", s. 72.

3. Eser Sözleşmesi

Günümüzde her ne kadar istisnai nitelik taşısa da hekimin yazdığı reçetede formüle göre eczacının ilaç hazırlaması halinde eser sözleşmesi ortaya çıkmaktadır³⁸. Bu durumda eczacı ilacı bir bedel karşılığında hazırlamaktadır. Söz konusu ihtimalde eser sözleşmesinin konusunu “majistral ilaç” oluşturmaktadır³⁹. Majistral ilacı, ilaç üreticisi bir şirket değil; eczacı, hekimin yazdığı reçetede formüle göre belirli bir hasta için özel olarak üretmektedir⁴⁰. Örneğin, egzama hastalığı için hekim tarafından yazılan reçetede formüle göre ilgili hasta için özel olarak bir krem hazırlanması durumunda, eser sözleşmesi ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık kimlere satılacağı belli olmadan önceden eczacı tarafından hazırlanmış olan ve rafta ya da depoda bulundurulmuş ilaç ya da ilaç dışı ürün, eser sözleşmesinin değil; satış sözleşmesinin konusunu oluşturmaktadır.

Eser sözleşmesinin tüketici işlemi niteliği ile ilgili olarak Yargıtay, 4077 Sayılı TKHK döneminde, iş sahibinin ısmarladığı eserin, kendisinin özel amaçlarına hizmet edip etmediğine bakmaksızın TKHK'nin kapsamı dışında tutmakta idi. Verilen kararlarda⁴¹, “*istisna (eser) sözleşmelerinden doğan ilişkilerde 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerinin uygulanması hukuken olanaklı değildir*” denilmekte idi. Bu kararlarda eser

³⁸ Deryal, “Eczanelerde Satılan İlaç ve İlaç Dışı Ürünlerin Ayıplı Olmasından Kaynaklanan Tüketici Hakları”, s. 111; Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, “Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfade Sorumluluğu”, s. 223; Topsoy, “Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü”, s. 61; Korkmaz, “Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu”, s. 39; Üçışık, Eczacılık Hukuku, s. 295; Hakeri, İlaç Hukuku, s. 286.

³⁹ 15 Haziran 2022 tarihli ve 31867 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ecza Ticarethaneleri ve Ecza Ticarethanelerinde Bulundurulmuş Ürünler Hakkında Yönetmeliğin 4/p hükmüne göre majistral ilaç: “Hasta için özel olarak hekim tarafından reçete edilen ve eczanede bu formüle göre hazırlanan ilacı” ifade etmektedir.

⁴⁰ Hakeri, İlaç Hukuku, s. 42; Gültekin, İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu, s. 25.

⁴¹ “...Yasada kapsamlı mal ve hizmet ilişkileri olağan tüketim işleri kapsamına alınmıştır. Aksinin düşünülmesi halinde üst düzey teknolojiyle gerçekleştirilen eser sözleşmesi ilişkilerinin dahi Yasa kapsamında kaldığı ve bunlardan kaynaklanan uyumsuzlukların da “Yasa’nın amacına rağmen” Tüketici Mahkemelerinde bakılması gerekeceğinin kabulü icap eder. Bundan dolayı somut olayda olduğu gibi istisna (eser) sözleşmelerinden doğan ilişkilerde 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerinin uygulanması hukuken olanaklı değildir...” Yargıtay 15. HD., E. 2005/7349, K. 2005/7115, T. 27.12.2005. İlişkin karar için. Bkz. Şahin McCarthy, “Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar”, s. 72; “...Açıklanan tanımlar kapsamındaki unsurlara göre, taraflar arasında düzenlenen sözleşmenin konusu incelendiğinde hukuksal niteliği itibarıyla bir eser sözleşmesi olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre eser sözleşmesinden doğan ilişkileri 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun hükümlerinin uygulanması hukuken olanaklı değildir...” Yargıtay 3. HD., E. 2014/21196, K. 2015/17002, T. 02.11.2015. İlişkin karar için. Bkz. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim: 27.06.2024)

sözleşmesinin tüketici işlemi olarak görülmemesinin temelinde, “kanunun hazır bir malı veya hizmeti satın alarak onu günlük yaşamında kullanan veya tüketen kişiyi koruduğu” düşüncesi olduğu ifade edilmektedir⁴².

6502 Sayılı TKHK'nin 3/1-1 hükmünde, tüketici işlemine ilişkin olarak daha geniş bir tanım yapılmaktadır. Hükümde, tüketici işlemi olabilecek sözleşme türlerine örnek olarak eser sözleşmesi de sayılmaktadır. 6502 Sayılı TKHK'nin yürürlüğe girmesinin ardından Yargıtay tarafından verilen kararlarda⁴³ “...ticari ve mesleki olmayan amaçlarla, salt kişisel ihtiyaçları için kullanma ve tüketme amacıyla gerçek ve tüzel kişi ile tüketici arasında yapılan eser sözleşmeleri”nin tüketici işlemi olarak kabul edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. 6502 Sayılı TKHK'de yapılan tüketici işlemi tanımı ile 4077 Sayılı TKHK gereği tüketici mahkemesinde görülemeyen eser yapımına ilişkin davalar da tüketici mahkemesinde görülebilmektedir⁴⁴.

III. ECZANEDEN İLAÇ YA DA İLAÇ DIŞI ÜRÜN ALAN KİŞİNİN TÜKETİCİ SIFATI

A. 6502 Sayılı TKHK'ye Göre Eczaneden İlaç ya da İlaç Dışı Ürün Alan Kişinin Tüketici Sıfatı

Hazır halde bulunan ya da eczacının eczanede hazırladığı ilaç ya da ilaç dışı bir ürünü eczaneden alan kişinin, 6502 Sayılı TKHK'nin 3/k hükmüne göre, tüketici sıfatı taşıyıp taşımadığının belirlenmesi gerekmektedir. Anılan hükme göre, “ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiler” tüketicidir⁴⁵. Eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan kişinin, ticari veya mesleki amaçlarla hareket edip etmediğinin belirlenmesinde, eczaneden alınan ürünlerin niteliği önem taşımaktadır. Buna göre, ticari veya mesleki

⁴² Şahin Mccarthy, “Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar”, s. 73.

⁴³ “...6502 sayılı Kanunun 3. maddesi gerekçesinde eser sözleşmelerinin kanun kapsamına alınmasına herhangi bir açıklama getirilmemiştir. Ancak, kanunun sistematigi nazara alındığında kanunda zikredilen eser sözleşmelerinden kastın; ticari ve mesleki olmayan amaçlarla, salt kişisel ihtiyaçları için kullanma ve tüketme amacıyla gerçek ve tüzel kişi ile tüketici arasında yapılan eser sözleşmeleri olduğu anlaşılmaktadır...” Yargıtay 20. HD., E. 2016/12794, K. 12074, T. 12.12.2016; Benzer kararlar için. Bkz. 20. HD., E. 2018/5142, K. 2018/6675, T. 22.10.2018, Yargıtay 20. HD., E. 2019/2280, K. 2019/4629, T. 01.07.2019, Yargıtay 20. HD., E. 2016/6426, K. 2016/11058, T. 22.11.2016. İlişkin kararlar için. Bkz. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim: 27.06.2024)

⁴⁴ H. Tamer İnal, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 570.

⁴⁵ Çabri, mesleki faaliyet yürüten bir kişinin alanında uzman olmasından dolayı korunmaya muhtaç olarak görülmediği ve bu sebeple bu gibi kişilerin 6502 Sayılı TKHK'de tüketici kavramının kapsamı dışında tutulduğunu ifade etmektedir. Bkz. Çabri, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, s. 83.

amacın belirlenmesinde, tüketici işlemine konu olan mal ya da hizmet fikir verebilmektedir⁴⁶. Bu durumda işlem konusu mal, amacı kendi içinde yansıttığı için ayrıca bir amaç araştırması yapılmasına gerek olmadığı ifade edilmektedir⁴⁷.

Kanaatimizce, tacir niteliği olmayan bir gerçek ya da tüzel kişinin, eczaneden ilaç ya da ilaç dışı bir ürün alması halinde, alınan ürünün niteliğinin, kişinin amacını yansıttığının kabul edilmesi gerekmektedir. Bu durumda bu kişinin ticari veya mesleki amaçla hareket etmemiş olduğu varsayılmalıdır. Çünkü tüketici işleminin konusu, kişisel kullanıma özgü olan ilaç ya da ilaç dışı üründür. Buna göre, alıcının tacir olmadığı durumlarda, "tüketicilik karinesi"nin varlığı kabul edilebilir⁴⁸. Buna karşılık tacir olmayan bir alıcının mesleki bir amaç taşıması durumunda bu amacın gelir elde etme amacına yönelik olup olmadığı hususu önem taşımaktadır. Buna göre, alıcı tacir olmamakla birlikte gelir elde etme amacı taşımakta ise bu durumun ispat edilmesi ile söz konusu karine çürütülebilmektedir. Dolayısıyla bahsedilen tüketicilik karinesinin aksi ispat edilebilmektedir. Buna karşılık özellikle reçeteli ilaç satışlarında söz konusu karinenin aksinin ispatı oldukça zor olmaktadır. Zira bu durumda hekimin tanısına ve teşhisine dayanan ve reçetenin yazıldığı hastanın kişisel kullanımına özgü olan ilaç ya da ilaç dışı ürünler sözleşmenin konusunu oluşturmaktadır. Tacir niteliğinde olan bir gerçek ya da tüzel kişi bakımından ise bu kişinin peşinen tüketici sıfatına sahip olmadığı kabul edilmemeli; ticari veya mesleki amaçlarla hareket edip etmediği belirlenerek bir sonuca varılmalıdır.

Sonuç olarak; ilaç ya da ilaç dışı bir ürünü eczaneden alan kişi, açıklanan şartlar altında 6502 Sayılı TKHK kapsamında tüketici olarak kabul edilebilmektedir⁴⁹. Sosyal güvencesi olan bir kişinin ilaç ücretinin bir kısmının SGK tarafından karşılanmasının, ticari veya mesleki olmayan

⁴⁶ Mehmet Akif Tutumlu, "Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler", Tüketici Hukuku Davaları, Ed. Oya Şahin Mccarthy ve Mutlu Dinç, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 50; Mehmet Akif Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 70.

⁴⁷ Tutumlu, "Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler", s. 50.

⁴⁸ Aydoğdu da ürünün niteliğinden değil de TTK'nin 19/1, c.2 hükmünden yola çıkarak aynı sonuca varmaktadır. Yazar, anılan hükmün kıyasen uygulanabileceğini, alıcının tacir olmayan bir kişi olması halinde, ticari olmayan bir amaçla hareket ettiği yönünde bir karinenin (tüketim karinesi) kabul edilebileceğini ifade etmektedir. Alıcı, işin ticari olduğunu bildirirse ya da niteliği gereği işin ticari olmasının anlaşıldığı durumlarda, alıcının tüketici olmayacağını belirtmektedir. Bkz. Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 62.

⁴⁹ Hakeri, İlaç Hukuku, s. 283; Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 216.

amaçlarla hareket etme kıstasını etkilemediğinin de ifade edilmesi gerekmektedir⁵⁰. Çünkü TBK'nin 83. maddesinde, alacaklının menfaati bulunmadıkça, borçlunun borcunu bizzat ifa ile yükümlü olmadığı düzenlenmektedir.

Yargıtay kararlarına bakıldığında da eczaneden tıbbi malzeme alan kişinin tüketici olduğunun ve ilgili uyuşmazlığın çözümünde tüketici mahkemesinin görevli olduğunun vurgulandığı görülmektedir. Yargıtay tarafından verilen bir kararda⁵¹, eczaneden tıbbi malzeme satın alan kişinin tüketici sıfatını taşıdığı vurgulanmaktadır. Yine Yargıtay tarafından verilen bir başka karara⁵² konu olan olayda, davacı, davalıya ait eczaneden reçeteye göre 10 mg'lik tolvon adlı ilacın verilmesi gerekirken, aynı ilacın 30 mg'lik ticari sürümünün verilmesi sebebiyle rahatsızlanarak düştüğünü, geçirdiği kafa travması sebebiyle maddi ve manevi zarara uğradığını ileri sürerek, maddi ve manevi zararının giderilmesini istemiştir. Yargıtay, taraflar arasındaki uyuşmazlığın tüketici uyuşmazlığı niteliğinde olduğunu ve TKHK kapsamında kaldığını belirterek uyuşmazlığın çözümünün tüketici mahkemesince yapılması gerektiğine karar vermiştir.

B. Eczaneden İlaç ya da İlaç Dışı Ürün Alan Kişinin Tüketici Sıfatının Önemi

1. İlaç ya da İlaç Dışı Ürün Alan Kişinin Güçsüz Konumu Sebebiyle Taşdığı Önem

Ticari veya mesleki olmayan amaçla hareket eden tüketicinin, ticari veya mesleki amaçla hareket eden satıcı ya da sağlayıcıya karşı korunması gerekmektedir. Eczacı, ilaç bilgisi konusunda uzman sıfatına sahip bir satıcı olduğu için ilaç bilgisine sahip olmayan tüketici, eczacıya göre psikolojik

⁵⁰ Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 217.

⁵¹ "...Somut olayda, davacı tarafından davalıya tıbbi malzeme satımı söz konusudur. Buna göre, davacı eczacı 4822 Sayılı Kanun ile değişik 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3/f maddesi anlamında "satıcı"; davalı ise, aynı Kanunun 3/e maddesindeki tanım uyarınca "tüketici" durumundadır..." İlişkin karar için. Bkz. Yargıtay HGK, E. 2005/13-265, K. 2005/300, T. 04.05.2005. İlişkin karar için. Bkz. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim:12.03.2024)

⁵² "...Somut uyuşmazlıkta davalı'nın (satıcı), davacı tarafa (alıcı) eczanesinde ilaç sattığı, taraflar arasındaki ilişkinin 4077 sayılı yasa kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır. 4077 sayılı yasanın 23. maddesi bu kanunun uygulanması ile ilgili her türlü ihtilafa tüketici mahkemelerinde bakılacağını öngörmüştür. Taraflar arasındaki uyuşmazlık Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında kaldığına göre davaya bakmaya Tüketici Mahkemesi görevlidir..." İlişkin karar için. Bkz. Yargıtay 13. HD., E. 2009/3846, K. 2009/8881, T. 29.06.2009. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim:14.05.2024)

bakımdan güçsüz konumda bulunmaktadır⁵³. Bu sebeple tüketici, sözleşme yaparken iradesini serbestçe oluşturamamaktadır⁵⁴. Bu durum tüketicinin ihtiyaçları, davranışları veya kararları bakımından tüketiciyi kolayca etki altına alınabilir bir duruma getirmektedir⁵⁵.

Tüketicinin güçsüzlüğünün en önemli sebebi, kendisinde mevcut olan bilgi eksikliğidir⁵⁶. Tüketicideki bilgi eksikliği, ilaçların içeriği ve ilaçların muhtemel olumsuz etkileri hakkında ortaya çıkabilmektedir. İlaç tüketiminin artmasıyla birlikte ilaç kullanımına bağlı yan etkilerin ortaya çıkma olasılığı da artmış bulunmaktadır⁵⁷. İnsan sağlığını olumlu yönde etkilemesi amaçlanan, bununla birlikte olumsuz yönde etkileme riskini de taşıyan ilaçlar, nihayetinde kimyasal maddelerdir. Esasında her ilacın zehir içeren bir madde niteliğinde olduğu söylenebilmektedir⁵⁸. Bu sebeple mutlaka uzman niteliğine sahip bir kişinin, bu anlamda hekimin ya da eczacının yönlendirme ve bilgilendirmesine uygun olarak gözetim ve denetim altında ilaç kullanımı gerçekleştirilmelidir.

İlaç kullanımından doğan zararlar, hekimin reçetede yanlış ilaç yazmasından kaynaklanabileceği gibi eczacının tüketici ile arasında bulunan sözleşmeden doğan yükümlülüklerini hiç veya gereği gibi yerine getirmemesinden de kaynaklanabilmektedir⁵⁹. Buna göre, eczacı tarafından tüketiciye hekimin reçetede yazdığı ilaçtan farklı bir ilaç verilmesi, bozuk, son kullanma tarihi geçmiş⁶⁰, sahte⁶¹ ya da taklit⁶² ilaç verilmesi ya da ilacın eczacı

⁵³ Tüketicinin kolayca etki altına alınabilir olması, psikolojik açıdan güçsüzlük olarak adlandırılabilir. Bkz. Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 44 vd.

⁵⁴ Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 62; Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 2.

⁵⁵ Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 44.

⁵⁶ Tüketicideki bilgi eksikliği, zihinsel etkinlik açısından güçsüzlük olarak ifade edilebilmektedir. Bkz. Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 42 vd.

⁵⁷ Ersöz, İlaç Hukuku Bağlamında İdarenin Sorumluluğu, s. 7.

⁵⁸ "Tüm maddeler, zehirdir; ilaç ile zehri birbirinden ayıran dozudur." (Paracelsus).

⁵⁹ Üçışık, Eczacılık Hukuku, s. 295; Doğan, "Eczacının Tazminat Sorumluluğu", s. 2.

⁶⁰ Ayrıca bkz. Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmeliğin 41. maddesi; SGK ve diğer kurumların eczanelerle yaptıkları sözleşmelerde, eczane tarafından sigortalılara veya çalışanlara son kullanma tarihi geçmiş ilaç verilmesini sözleşmenin feshi sebebi olarak düzenledikleri görülmektedir. Bkz. Doğan, "Eczacının Tazminat Sorumluluğu", s. 13.

⁶¹ Sahte ilaç, etiketinde yazılandan farklı miktarlarda ve farklı maddeler içeren, aktif bileşenleri içermeyen veya sahte etiket yapıştırılmış ürünlerdir. Bkz. Tekin Memiş, "Jenerik İlaçların Hukuki Durumu", Uluslararası I. Sağlık Hukuku Sempozyumu, İstanbul: 2011, s. 176; Demir, "İlaç Kullanımı Sonucunda Doğan Zararlardan İlaç Üreticisinin, Eczacının ve Hekimin Sorumluluğu", s. 341.

⁶² Taklit ilaç, orijinal ürünün patent koruma süresi sona ermeden onun biyoeşdeğerlisinin yapılmasıdır. Bkz. Memiş, "Jenerik İlaçların Hukuki Durumu", s. 177; Demir, "İlaç Kullanımı Sonucunda Doğan Zararlardan İlaç Üreticisinin, Eczacının ve Hekimin Sorumluluğu", s. 341.

tarafından eczanede hazırlandığı ihtimalde ilacın kötü hazırlanması gibi durumlarda tüketicinin uğradığı zarardan eczacının sorumlu olduğu kabul edilmektedir⁶³. Ayrıca eczacı, ilaçları gerekli şartlarda saklamaması sebebiyle ışık, ısı, nem gibi dış etkiler sonucunda bozulmasına yol açarsa, ilacın son kullanma tarihi geçmemiş olsa bile tüketicinin uğradığı zarardan sorumlu olmaktadır⁶⁴. Örneğin, eczacının aşilar bakımından soğuk zincir kuralına aykırı davranması ve bunun sonucunda aşıları kullanan kişilerin zarar görmesine sebep olması halinde eczacının ortaya çıkan zarardan sorumlu olduğu kabul edilmektedir⁶⁵.

Eczacının ilaç ya da ilaç dışı ürünü eczanede hazırladığı durumda kötü hazırlaması⁶⁶ veya ilaç ya da ilaç dışı ürünün eczanede bozulmasına sebep olması durumlarda eczacının bu ürünleri alan tüketicilere karşı ayıptan doğan sorumluluk hükümlerine göre sorumlu olduğu kabul edilmektedir⁶⁷. Buna göre eczacının ilaç ya da ilaç dışı üründe bulunduğunu belirttiği ya da belirtmese bile ürünün objektif olarak bulunması gereken niteliklere sahip olmaması halinde ortaya çıkan ayıplı ifa sebebiyle eczacının sorumlu olduğu ifade edilmelidir⁶⁸. Örneğin, eczacının bir ay boyunca her gün bir ceviz büyüklüğünde kullanıldığı takdirde bitmeyeceğini söylediği bir şampuanın

⁶³ Üçışık, *Eczacılık Hukuku*, s. 295.

⁶⁴ Doğan, "Eczacının Tazminat Sorumluluğu", s. 13; Ayrıca bkz. *Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmeliğin 20/7 hükmü*.

⁶⁵ Korkmaz, "Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu", s. 37.

⁶⁶ Eczacı, hazırlanmak üzere kendisine bırakılan reçetede ilacı değiştirmeden ve özenle hazırlamakla yükümlüdür. Bkz. Doğan, "Eczacının Tazminat Sorumluluğu", s. 17; Demir, "İlaç Kullanımı Sonucunda Doğan Zararlardan İlaç Üreticisinin, Eczacının ve Hekimin Sorumluluğu", s. 347; Ayrıca bkz. *Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un 25/2 hükmü*; İlaçtan fayda görmemiş olmak eczacının sorumluluğunu gerektirmemektedir. Bkz. 27.07.1968 tarihli ve 12961 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan *Türk Eczacıları Deontoloji Tüzüğü'nün 7. maddesi*.

⁶⁷ Korkmaz, "Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu", s. 37.

⁶⁸ Katıldığımız görüşe göre, tüketici işlemlerinde önemsiz ayıplardan dolayı eczacının sorumluluğu söz konusu olmamaktadır. Bu sebeple eczanede satılan ilaç ya da ilaç dışı ürünün ambalajında görülebilen her türlü bozukluk, 6502 Sayılı TKHK anlamında ayıp olarak kabul edilmemelidir. Örneğin, baskı hatası sebebiyle ilacın renkli ambalajında kullanımı etkilemeyen renk solukluğu ya da ilaç kutusunun kenarında basit bir yırtık olması önemsiz bir ayıp olarak değerlendirilmelidir. Bkz. Özcan Büyüktanır, Okyar Karasomanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 230; Deryal, "Eczanelerde Satılan İlaç ve İlaç Dışı Ürünlerin Ayıplı Olmasından Kaynaklanan Tüketici Hakları", s. 113; 6502 Sayılı TKHK'de ayıbın önemli olmasının bir şart olarak aranmamasını gerekçe göstererek satıcının sorumluluğu için ayıbın önemli olmasının gerekmediğini savunan yazarlar için. Bkz. Ulusal, *Açıklamalı-İçtihatlı Tüketici Hukuku*, s. 180; Aydoğdu, *Tüketici Hukuku Dersleri*, s. 144; Aslan, *Tüketici Hukuku Dersleri*, s. 103; Kalkan, *Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk*, s. 173 vd.

on günde bitmesi halinde ayıplı ifa söz konusu olmaktadır⁶⁹. Eczaneden alınan sprey şeklindeki burun damlasının sprey kısmının bozuk olması sebebiyle kullanılmaması⁷⁰, kullanılması yasak olan bir ilacın kullanımının serbest olduğu belirtilerek satılması⁷¹ durumları da eczacının ayıp sebebiyle sorumluluğuna yol açan hallere örnek olarak verilebilmektedir.

6502 Sayılı TKHK'nin 8/3 hükmünde malın sözleşmede kararlaştırılan sürede teslim edilmemesi durumunda ayıplı ifaya ilişkin hükümlerden faydalanma imkanı düzenlendiği için eczacının ilacı zamanında teslim etmemesi de ayıplı ifa olarak kabul edilebilmektedir⁷². Örneğin, ilaç almak için eczaneye giden tüketiciye karşı eczacının, ilacın elinde olmadığını ve temin etmesinin gerektiğini, bu sebeple ilacı iki gün sonra teslim edebileceğini söylemesi ancak belirtilen zamanda ilacı teslim etmemesi ayıplı ifa sayılmaktadır. Dolayısıyla ifanın ayıplı olması durumunda, eczacı ile tüketici arasındaki satış, eser ya da vekalet ve satış sözleşmesinin unsurlarını içeren karma sözleşme bakımından 6502 Sayılı TKHK'deki ayıba ilişkin hükümler kapsamında eczacının sorumluluğu ortaya çıkabilmektedir⁷³.

6502 Sayılı TKHK'nin 5. maddesi gereği eczacı, tüketici ile sözleşme yapma yükümlülüğü altında bulunmaktadır. Anılan hükümde, "*Vitrinde, rafta, elektronik ortamda veya açıkça görülebilir herhangi bir yerde teşhir edilen malın, satılık olmadığı belirtilen bir ibareye yer verilmedikçe satışından kaçınılamaz.*" denilmektedir⁷⁴. Buna göre, "*numunedir*" ya da "*satılık değildir*" gibi bir ifade taşımayan malların satışından kaçınılamamaktadır⁷⁵. Hatta ilacın maliyeti ve

⁶⁹ Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 228.

⁷⁰ Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 228.

⁷¹ Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 125.

⁷² Mustafa Alper Gümüş, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt 1, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014, s. 91; Ulusal, Açıklamalı-İçtihatlı Tüketici Hukuku, s. 177; Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 227; Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 96; Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 120; Söz konusu hükmün TBK'nin ifa ihlallerini tiplendiren sistemi ile bağdaşmadığı ifade edilmektedir. Bkz. Havutçu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanunun Kapsamı", s. 17; Kanaatimizce ilgili hüküm, TBK sistemine uygun değildir. Bununla birlikte kanunda açık bir düzenleme yapılmış olması sebebiyle ayıplı ifaya ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir. Ancak bu uygulamanın, durumun niteliğine uygun düştüğü oranda gerçekleştirilebileceği kabul edilmelidir.

⁷³ Hakeri, İlaç Hukuku, s. 283-284.

⁷⁴ Ayrıca bkz. Türk Eczacıları Deontoloji Tüzüğü'nün 3. maddesi.

⁷⁵ Aydın Zevkililer, Çağlar Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 134; Korkmaz, "Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu", s. 34; Gümüş, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt 1, s. 76; Sözleşme yapma

eczaneye geliş fiyatı, masrafları karşılamaya yetmese bile eczacının ilaç verme yükümlülüğü bulunmaktadır⁷⁶. Buna karşılık eczacının sözleşme yapma yükümlülüğü, sergilenen ürünler ile sergilenen ürünlerden mislen eczanede bulunanlar ile sınırlı olmalıdır⁷⁷. Bununla birlikte satışı reddedilen ilacın eczanede bulundurulması zorunlu⁷⁸ olan bir ilaç olması durumunda eczacının haksız fiil sebebiyle sorumlu olduğu kabul edilmektedir⁷⁹.

2. İlaç ya da İlaç Dışı Ürün Alan Kişinin Aydınlatılma İhtiyacı Sebebiyle Taşındığı Önem

Eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan tüketicideki bilgi eksikliği, onun bilgilendirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Tüketicinin bilgilendirilmesi, malların fiyatı, kalitesi, işlevi gibi hususlarda mümkün olduğunca güncel bilgilerin tüketicinin hizmetine sunulması anlamına gelmektedir⁸⁰. Tüketicinin, mal ve hizmetlerin özellikleri, kullanım ve bakım koşulları, tehlikeleri ve riskleri ile ilgili olarak doğru ve eksiksiz olarak bilgilendirilmesi gerekmektedir⁸¹. Satıcı, sattığı ürünün olumlu yönlerini ön plana çıkarma eğilimi taşısa da tüketicinin satıcı tarafından bilgilendirildiği bir malı satın alması satıcının da menfaatine bir durumdur⁸².

Her ne kadar günümüzde eczane çoğu zaman ilaç satışı yapan bir işletme niteliği taşısa da eczacının temel görevi, sadece ilaç satışı yapmak değil, aynı zamanda ilaç hakkında tüketiciyi aydınlatmak ve ona yardımcı olmaktır⁸³. Buna göre eczacının, eczanede üretimini veya doğrudan satışını yaptığı bir ilaç ile ilgili olmak üzere, hekimin önerisine uygun şekilde ilacın uygun dozda ve uygun zamanda kullanımını tüketiciye tarif etmesi ve ilacı

yükümlülüğüne uyulmaması hali için cezai yaptırım düzenlenmektedir. Bkz. 6502 Sayılı TKHK'nin 77/1-b hükmü.

⁷⁶ Hakeri, İlaç Hukuku, s. 282.

⁷⁷ Gümüş, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt 1, s. 76.

⁷⁸ Eczanelerde bulundurulması zorunlu ilaçlar için. Bkz. Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, "Eczanelerde Bulundurulması Zorunlu Olan İlaçlar Hakkında Duyuru". <https://titck.gov.tr/storage/announcement/26a0d16198819.pdf> (erişim: 28.06.2024); Ayrıca bkz. Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un 29. maddesi.

⁷⁹ Üçışık, Eczacılık Hukuku, s. 295; Korkmaz, "Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu", s. 45; Hakeri, İlaç Hukuku, s. 282.

⁸⁰ Zevkliler, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 106; Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 51.

⁸¹ Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 56.

⁸² Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 53.

⁸³ Topsoy, "Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü", s. 53-54.

kullanırken bilmesi gereken hususları ona aktarması gerekmektedir⁸⁴. Tüketicinin bilmesi gereken hususlar, ilacın kullanılma şekline ek olarak ürünün saklama koşulları, muhtemel yan etkileri, başka ilaçlar ile etkileşimleri konularında ortaya çıkabilmektedir⁸⁵. Ayrıca tüketiciye jenerik (eşdeğer)⁸⁶ ilaç verilmesi durumunda tüketicinin bu hususta da aydınlatılması gerekmektedir⁸⁷. Reçetesiz ilaç satışında eczacının aydınlatma yükümlülüğünün bulunduğu hususunda doktrinde görüş birliği bulunmaktadır⁸⁸. Buna karşılık reçeteli ilaç satışı bakımından durum tartışmalıdır⁸⁹. Kanaatimizce reçeteli ilaç bakımından aydınlatmanın hekim tarafından gerçekleştirilmiş olması, bu alanda uzman sıfatını taşıyan eczacının aydınlatma yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Çünkü eczacının ilaçlarla ilgili tüketiciye yapacağı bilgilendirmeler hem tedavinin başarıyla sonuçlanması hem de ilaç ve sağlık harcamalarında tasarruf

⁸⁴ Topsoy, “Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü”, s. 55; Korkmaz, “Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu”, s. 42; Doğan, “Eczacının Tazminat Sorumluluğu”, s. 6.

⁸⁵ İlaç verilen hastanın iyileşebilmesi için doğru ilaç seçimi kadar bu ilacın uygun dozda ve uygun zamanda kullanılması ve uygun şartlarda saklanması da önem taşımaktadır. Bkz. Korkmaz, “Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu”, s. 42.

⁸⁶ Jenerik ilaç, orijinal ilacın patent altındaki koruma süresi bittiği zaman piyasaya sürülebilen, orijinal ilaçla aynı etkin maddedyi, aynı miktarda ve aynı farmasötik şekilde içeren ve hasta üzerinde aynı tedaviyi sağlayabilen ilaçtır. Bkz. Memiş, “Jenerik İlaçların Hukuki Durumu”, s. 175-176; Kançık, “Orijinal İlaç Nedir, Orijinal İlaçların Hukuki Durumu ve Fikri Mülkiyet Hakları”, s. 167; Demir, “İlaç Kullanımı Sonucunda Doğan Zararlardan İlaç Üreticisinin, Eczacının ve Hekimin Sorumluluğu”, s. 340; Ersöz, İlaç Hukuku Bağlamında İdarenin Sorumluluğu, s. 34; Soylu, İlaç Hukukunda Tazminat Sorumluluğu, s. 10; Gültekin, İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu, s. 24; Hakeri, İlaç Hukuku, s. 37; Özcan Büyüktanır, “Türk Hukukunda İlaç Patentine Genel Bakış”, s. 86; Ayrıca bkz. 11 Aralık 2021 tarihinde 31686 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Beşeri Tıbbi Ürünler Ruhsatlandırma Yönetmeliğinin 4/i hükmü.

⁸⁷ Bu hususta ayrıntılı bilgi için. Bkz. Hakeri, İlaç Hukuku, s. 301 vd; Topsoy, “Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü”, s. 65.

⁸⁸ Topsoy, “Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü”, s. 66; Korkmaz, “Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu”, s. 39; Doğan, “Eczacının Tazminat Sorumluluğu”, s. 8; Hakeri, İlaç Hukuku, s. 296.

⁸⁹ Topsoy, eczacının ve hekimin aydınlatma yükümlülüğünün birbirinden farklı olduğunu, hekimin hastayı aydınlatmasının, eczacının aydınlatma yükümlülüğünü kaldırmadığını ifade etmektedir. Bkz. Topsoy, “Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü”, s. 63; Hakeri, hastanın durumunu ve tıbbi öyküsünü bilen en iyi kişinin hekim olduğunu ve aydınlatmanın en iyi şekilde hekim tarafından yapılabileceğini belirtmektedir. Bkz. Hakeri, İlaç Hukuku, s. 295; Doğan, reçeteli ilaçta hastanın hekim tarafından aydınlatılmış olması sebebiyle eczacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamının daralacağını vurgulamaktadır. Bkz. Doğan, “Eczacının Tazminat Sorumluluğu”, s. 8; Demir, eczacının aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen bir hukuk kuralı olmadığını ancak eczacı için bu yükümlülüğün kabul edilmesinin ilaç hukukunun hastaların korunmasına yönelik amacına uygun olacağını ifade etmektedir. Bkz. Demir, “İlaç Kullanımı Sonucunda Doğan Zararlardan İlaç Üreticisinin, Eczacının ve Hekimin Sorumluluğu”, s. 348-349.

edilmesi bakımından oldukça önem taşımaktadır⁹⁰. Ayrıca aydınlatma yükümlülüğünün tam ve gereği gibi yerine getirilmesi durumunda tüketici, geleceği hakkında karar verme, tedaviyi uygulama ya da tedaviye devam etme hususlarında özgür iradesiyle karar verme imkanı elde etmektedir⁹¹. Aydınlatma yükümlülüğünün ihlal edilmesi halinde tüketicinin sağlığının bozulması ve hatta ölümüne sebep olunması gibi riskler bulunduğu için hem hekimin hem de eczacının hastayı aydınlatması gerekmektedir⁹².

İlaç dışı ürünlerin insan sağlığına doğrudan etkisinde tartışma bulunmamaktadır. Bu sebeple bu ürünlerin bu konuda eğitim almış olan kişiler tarafından kontrollü olarak satışlarının yapılması insan sağlığı bakımından önem taşımaktadır. Buna göre, ilaç dışı ürünlerle ilgili olarak da eczacının tüketiciyi aydınlatma yükümlülüğü bulunmaktadır. Saç bakımını desteklemek, bağışıklık sistemini güçlendirmek, kolesterolü düşürmek, zayıflamaya yardımcı olmak, sindirim sistemini düzenlemek ya da menopoz, osteoporoz, diyabet gibi farklı tedavi amaçlı kullanılan bitkisel ürünler konusunda eczacıların bilimsel eğitim alan tek meslek grubu olması, söz konusu yükümlülüğün etik temelini oluşturmaktadır⁹³.

Eczacının aydınlatma yükümlülüğü, sözleşmeden doğan yan yükümlülük olarak nitelendirilmektedir⁹⁴. Bu nitelendirmeyi kabulle birlikte kanaatimizce eczacının aydınlatma yükümlülüğünün bulunduğu dair kanuni temeller, 6502 Sayılı TKHK’de bulunabilmektedir⁹⁵. 6502 sayılı TKHK’nin 1. maddesinde, tüketicinin aydınlatılması ve bilinçlendirilmesi için gereken önlemlerin alınması, Kanun’un amaçları arasında sayılmaktadır. 6502 sayılı TKHK’nin beşinci kısmı “Tüketicinin Bilgilendirilmesi ve Menfaatlerinin Korunması” başlığını taşımaktadır. Buna göre, eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan kişinin 6502 Sayılı TKHK anlamında tüketici olarak kabul edilmesi, kanunun satıcı sıfatındaki eczacıya, ilaç ve ilaç dışı ürünler bakımından tüketiciyi aydınlatma ödevini yüklemesi bakımından önem taşımaktadır. 6502 Sayılı TKHK, her ne kadar eczacıların sorumluluğunu

⁹⁰ Topsoy, “Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü”, s. 54.

⁹¹ Doğan, “Eczacının Tazminat Sorumluluğu”, s. 6-7.

⁹² Doğan, “Eczacının Tazminat Sorumluluğu”, s. 7.

⁹³ Topsoy, “Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü”, s. 68.

⁹⁴ Hakeri, İlaç Hukuku, s. 297; Topsoy, “Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü”, s. 56; Korkmaz, “Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu”, s. 43.

⁹⁵ Aydınlatma yükümlülüğü konusunda mevzuatta bulunan diğer hükümler için. Bkz. Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun’un 1/1 hükmü, Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmeliğin 6, 7/a ve 7/ç hükümleri.

düzenleyen özel bir kanun olmasa da tüketicinin aydınlatılmasından bahsedildiği için, kanunun ifadesiyle “tüketicinin bilgilendirilmesi”nin eczacılar bakımından da geçerli olduğunun kabulü gerekmektedir.

C. Eczaneden İlaç ya da İlaç Dışı Ürün Alan Kişinin Tüketici Sıfatına Dair Muhtelif Durumlar

1. Eczaneden Alınan İlaç ya da İlaç Dışı Ürünü Kullanan veya Bunlardan Yararlanan Kişinin Tüketici Sıfatı

Bir kişinin, eczaneden kendi kullanımı için reçeteli veya reçetesiz ilaç ya da ilaç dışı bir ürün alması halinde, o kişi tüketici sıfatını taşımaktadır. Örneğin, hekimin yazdığı reçetede “İburamin Cold” adlı ilacı ya da “Sebirox” adlı şampuanı eczaneden alan kişi tüketici sayılmaktadır. Yine reçetesiz satılabilen ilaçlardan birini veya ilaç dışı bir ürünü, kişisel kullanımı için eczaneden alan kişi de tüketicidir. Ayrıca bu ürünlerin eczaneden başkası için alınması durumunda bunları alan kişinin de tüketici sayılması gerekmektedir. Buna göre, aile üyelerinden birinin kullanması için bir mal alan kişinin tüketici sayılması gerekmektedir⁹⁶. Örneğin, bir kişinin yakını için hediye alması halinde durum böyledir⁹⁷. Dolayısıyla tüketici olabilmek için ilaç ya da ilaç dışı ürünün eczaneden bizzat edinilmesi şart olmadığı gibi, ilaç ya da ilaç dışı ürün bakımından nihai kullanıcı ya da nihai tüketici konumunda olmayan, söz konusu ürünleri eczaneden sadece alan kişinin de tüketici olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Buna göre, kendisi için değil de eşi ya da aile üyelerinden birisi için eczaneden ilaç ya da ilaç dışı bir ürünü alan kişinin tüketici sayılması gerekmektedir⁹⁸. Böylece bu kişi için 6502 Sayılı TKHK kapsamında tüketiciye tanınan haklardan faydalanma imkanı ortaya çıkmaktadır. Çünkü tüketici her ne kadar çoğu zaman nihai kullanıcı olarak karşımıza çıksa da tüketici sıfatının kazanılması için bunun zorunlu olmadığı ifade edilmektedir⁹⁹. Nitekim 6502 Sayılı TKHK’nin 3/k hükmüne göre, tüketici olabilmek için ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket edilmesi gerekli ve yeterlidir.

⁹⁶ Ulusal, Açıklamalı-İçtihatlı Tüketici Hukuku, s. 52; Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, “Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu”, s. 217; Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 60.

⁹⁷ Tutumlu, “Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler”, s. 47; Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 66.

⁹⁸ Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, “Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu”, s. 217.

⁹⁹ Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, “Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu”, s. 217.

Eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürünü bizzat almayıp bu ürünleri kullanan veya bunlardan yararlanan kişilerin, tüketici sıfatını taşıyıp taşımadığı hususunun da incelenmesi gerekmektedir. Eczaneden alınan ilaç ya da ilaç dışı ürünü kullanan veya bunlardan yararlanan kişiler, eczacı ile yapılan sözleşmenin tarafı olarak karşımıza çıkabilecekleri gibi, eczacı ile yapılan sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü kişi konumunda da karşımıza çıkabilmektedirler. Bu kişilerin tüketici sıfatını tespit etmek için öncelikle doktrinde üçüncü kişilerin tüketici sıfatı konusunda savunulan iki görüşün incelenmesinde fayda görülmektedir.

İlk görüşe göre, tüketici sözleşmesinin konusu olan mal ya da hizmeti kullanan veya bunlardan yararlanan kişiler tüketici sayılmalıdır. Bu görüşü savunan yazarlardan Şahin Mccarthy¹⁰⁰, tüketici tanımına ilişkin olarak 4077 Sayılı TKHK'de 2003 yılında 4822 Sayılı Kanun'la getirilen değişikliğe dikkat çekmektedir. Söz konusu değişiklikte "*mal veya hizmeti edinen, kullanan, yararlanan gerçek veya tüzel kişilerin*" tüketici olabileceği düzenlenmektedir. Yazar bu tanım gereği, tüketici işleminin bizzat tarafı olanların yanında, bu kişinin ailesi, misafirleri, mal veya hizmeti kullanan tüm çevresinin tüketici kavramına dahil olduğunun kabul edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre, tüketici olabilmek için, mal veya hizmetin bizzat edinilmesi şart olmayıp, mal veya hizmeti kullanan ya da ondan yararlanan kişiler de tüketici sayılmalıdır. Yazar, 6502 Sayılı TKHK'de "*edinme, kullanma, yararlanma*" ifadesi kullanılmamış olsa bile "*ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden*" ifadesi kullanıldığı için uygulamanın aynı şekilde devam edeceğini belirtmektedir. Benzer görüşü savunan yazarlardan Aydoğdu¹⁰¹, kişinin tüketici sayılması için bir mal veya hizmetin bizzat edinilmesi, kullanılması veya yararlanılmasının şart olmadığını ifade etmektedir.

Doktrindeki karşıt yönde olan ikinci görüşe göre ise tüketici sözleşmesinin konusu olan mal ya da hizmetleri kullanan ya da bunlardan yararlanan kişiler tüketici sıfatı taşımamaktadır. Bu görüşü savunan yazarlardan Özel'e¹⁰² göre, tüketici sıfatı tüketicinin ailesini, misafirlerini, tüketicinin taraf olduğu sözleşme konusu malı kullanan, hizmetten yararlanan üçüncü kişileri kapsayacak şekilde genişletilmemelidir. Üçüncü kişiler sözleşmeye yabancı oldukları için sadece üçüncü kişiyi koruyucu etkili

¹⁰⁰ Şahin Mccarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", s. 71.

¹⁰¹ Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 60.

¹⁰² Çağlar Özel, Üçüncü Kişinin Uğradığı Zararlar Çerçevesinde Tüketici Kavramı, Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazimini Kongresi, Ankara: Türkiye Barolar Birliği, 2016, s. 18.

sözleşme kapsamında zararlarının tazminini isteyebilmelidirler. Ayrıca kanundaki tüketici tanımına bu şekilde geniş anlam verilmesi mevzuatta, doktrinde ve uygulamada kabul edilen üçüncü kişi kavramı ile bağdaşmadığı gibi bu şekilde bir anlayışa da ihtiyaç bulunmamaktadır. Mal veya hizmetin örneğin, bir aile üyesi ya da arkadaş gibi bir başkasının kullanması için alınması durumunda, tüketici sıfatı bu kişiye aktarılmış olmamaktadır¹⁰³.

Benzer görüşte olan yazarlardan Havutçu'ya¹⁰⁴ göre, üçüncü kişiler, ancak üçüncü kişiyi koruyucu etkili sözleşme ya da doğrudan haksız fiil hükümlerine göre talepte bulunabilirler. Yazar, 4077 Sayılı TKHK'nin değişiklik öncesi metninde bulunan ve *"bir mal veya hizmeti satın alarak nihai olarak kullanan veya tüketen gerçek veya tüzel kişi"* şeklindeki tüketici tanımının 2003 yılında 4822 Sayılı Kanun'la yapılan değişiklik ile *"bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişi"* olarak değiştirilmesinin, tüketici kavramını genişletme amacını taşımadığını ifade etmektedir. Ayrıca 6502 Sayılı TKHK'deki kısaltılmış tüketici tanımının da anlam olarak bir farkının bulunmadığını eklemektedir¹⁰⁵.

Kanaatimizce, eczaneden alınan ilaç ya da ilaç dışı ürünü kullanan veya bunlardan yararlanan kişinin tüketici sıfatının belirlenmesi için somut olayda temsil ilişkisinin bulunup bulunmamasına göre bir çözüm yolunun benimsenmesi gerekmektedir. Bu hususta cevabı aranan soru, eczaneden alınan ilaç ya da ilaç dışı ürünü, kullanan ya da bunlardan yararlanan kişinin tüketici sıfatına sahip olup olmadığı hususudur. Temsil ilişkisinin bulunmadığı durumda eczaneden alınan ürünün reçeteli ya da reçetesiz olmasına göre bir ayırım yapılmalıdır. Bir kişi, eczaneden reçeteli olarak satılan bir ilaç ya da ilaç dışı ürün almışsa, bunları o kişiden başkasının kullanması durumunda bu kişinin tüketici olarak kabul edilmemesi gerekmektedir. Çünkü reçeteli ilaç ya da ilaç dışı ürün, hekimin teşhisine dayalı olarak kişiye özel yazılmaktadır.

Bir kişinin, kendi kişisel kullanımı için reçetesiz olarak eczaneden aldığı ürünü kullanan üçüncü kişinin tüketici sıfatını taşıyıp taşımayacağı hususunda ise alınan ürünün ilaç ya da ilaç dışı ürün olmasına göre bir ayırım yapılması gerekmektedir. Eczaneden reçetesiz olarak alınan ürünün ilaç

¹⁰³ Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 65.

¹⁰⁴ Ayşe Havutçu, Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005, s. 136.

¹⁰⁵ Havutçu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanununun Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanununun Kapsamı", s. 16.

olması halinde, bunu kullanan üçüncü kişi tüketici olarak kabul edilmemelidir. Çünkü ilaç kullanımı risk taşıdığı için, hekim ya da eczacı gibi bir uzman önerisi üzerine kullanılması gerekmektedir. Örneğin, bir kişinin kendi kullanımı için eczaneden aldığı reçetesiz olarak satılabilen bir ağrı kesici ilaç, o kişinin eşi tarafından kullanılırsa, ilacı kullanan eş tüketici olarak kabul edilmemelidir. Eczaneden alınan ürünün, ilaç dışı bir ürün olması halinde ise, ürünün niteliğine bakılmalı, özel kullanma ve saklama koşulları bulunan, sağlık için risk taşıyan bir ürün olması halinde, bunları kullanan üçüncü kişi tüketici olarak kabul edilmemeli; aksi halde ise tüketici sıfatını kazandığı kabul edilmelidir. Örneğin, bir kişinin kendisi için eczaneden aldığı şampuanı, eşinin de kullanması halinde eş de tüketici olarak kabul edilmelidir.

Sözleşme konusu mal veya hizmeti kullanan veya bunlardan yararlanan kişi, her zaman sözleşmeye yabancı üçüncü kişi konumunda olmamaktadır. Örneğin, bir kişinin açıkça başkasının adına eczaneden ilaç ya da ilaç dışı bir ürün alması halinde, bu kişinin temsilci olduğunun ifade edilmesi gerekmektedir. Bu halde ortaya çıkan temsil ise doğrudan temsildir¹⁰⁶. Buna göre, adına eczaneden ilaç ya da ilaç dışı bir ürün alınan kişinin sözleşmeye yabancı olduğundan bahsedilememektedir. Çünkü temsilcinin kurduğu sözleşmenin tarafları temsil olunan ile temsilcinin kendisi ile işlem yaptığı kişidir¹⁰⁷. Doğrudan temsilde temsilci sözleşmenin tarafı değildir. Hukuki işlemde doğan sonuçlar temsil olunan ad ve hesabına doğmaktadır¹⁰⁸. Bu sebeple temsil olunan, temsilci aracılığıyla kurulan sözleşmenin kendisine yüklediği borçları yerine getirmek zorunda olmakla birlikte, sözleşmenin karşı tarafından da sözleşmeden doğan haklarını talep edebilmektedir¹⁰⁹. Söz konusu sebeplerle bir kişinin doğrudan temsilci sıfatı ile eczaneden ilaç ya da ilaç dışı bir ürün alması halinde, ürünün alındığı ve onu kullanacak olan kişi

¹⁰⁶ Hukuki işlemin sonuçlarının temsilcinin adı ve hesabına değil de doğrudan temsil olunan adı ve hesabına doğması durumuna TBK 40/1 hükmü çerçevesinde doğrudan temsil denilir. Bkz. Bahadır Demir, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6/1 (2015), s. 251. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/208342> (erişim: 01.05.2024); M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019, s. 223; Ahmet M. Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Turhan Kitabevi, 2019, s. 307.

¹⁰⁷ Demir, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi", s. 252; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 307.

¹⁰⁸ Demir, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi", s. 251; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 307; Oğuzman ve Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, s. 223.

¹⁰⁹ Demir, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi", s. 252.

sözleşmenin tarafı olacağı için, sözleşmeye yabancı olduğundan söz edilemeyecektir. Dolayısıyla bu kişinin tüketici sıfatını taşıdığı tartışma konusu olmamalıdır.

TBK'nin 40/2 hükmüne göre, "Temsilci, hukuki işlemi yaparken bu sıfatını bildirmezse, hukuki işlemin sonuçları kendisine ait olur. Ancak, karşı taraf bir temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarıyor veya çıkarması gerekiyor ya da hukuki işlemi temsilci veya temsil olunandan biri ile yapması farksız ise, hukuki işlemin sonuçları doğrudan doğruya temsil olunana ait olur." Gerçekten de doğrudan temsilden bahsedebilmek için, temsilcinin bu sıfatını, yani başkası adına ve hesabına hareket ettiğini karşı sözleşme tarafına bildirmesi gerekmektedir¹¹⁰. Karşı taraf, bir temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarıyor veya çıkarması gerekiyor ya da hukuki işlemi temsilci veya temsil olunandan biri ile yapması farksız ise, yine doğrudan temsil ortaya çıkmakta ve sözleşme doğrudan, temsil olunanı bağlamaktadır¹¹¹. Buna göre, başkasına ait bir reçeteyi eczaneye götürerek reçetede yazılı ilaç ya da ilaç dışı ürünlerin alınması durumunda, doğrudan temsil ilişkisinin varlığı açıktır¹¹². Bu durumda reçete sahibinin üçüncü kişi olduğu ve bu sebeple sözleşmeye yabancı olduğundan söz edilememektedir. Yine bir kişinin, reçetesiz satılan bir ilaç ya da ilaç dışı ürünü temsilci sıfatını eczacıya bildirerek eczaneden alması halinde de ortaya çıkan temsil türü, doğrudan temsildir. Bu ihtimallerde, sözleşmeye taraf olan "temsil olunan", tüketici sıfatını taşımaktadır. Bir kişi, eşinin kullanması için eczaneden şampuan alır, ancak temsilci sıfatını eczacıya bildirmezse, sözleşmenin temsilci ile temsil olunandan biri ile yapılması farksız olacağı için, bu durumda da doğrudan temsilin varlığı kabul edilmelidir. Bu ihtimalde, yine eczacı ile yapılan sözleşmenin tarafı sayılan ve şampuanı kullanan eş, tüketici olarak kabul edilmelidir. Buna karşılık bir kişinin, reçetesiz satışlarda, temsilci sıfatını eczacıya bildirmeden eczaneden şampuan gibi bir ilaç dışı ürün değil de ilaç alması durumunda, sözleşmenin temsilci ile temsil olunandan biri ile yapılmasının farksız olacağından söz edilememektedir. Bu durumda ortaya çıkan temsil, doğrudan temsil olmayıp dolaylı temsil olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolaylı temsilde temsilci, hukuki işlemi kendi adına, başkası hesabına yapmaktadır¹¹³. Dolaylı temsilcinin

¹¹⁰ Oğuzman ve Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, s. 225 vd; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 307.

¹¹¹ Demir, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi", s. 257; Oğuzman ve Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, s. 225-226.

¹¹² Ayrıca bkz. Türk Eczacıları Deontoloji Tüzüğü'nün 3. maddesi.

¹¹³ Oğuzman ve Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, s. 222; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 306.

yaptığı hukuki işlemlerde taraf olarak temsilci bulunur. Temsilcinin işlem yaptığı kişi ile temsil olunan arasında bir hukuki ilişki söz konusu değildir. Temsilci üzerinde doğan hak ve borçların ayrıca temsil olunana devredilmesi gerekmektedir¹¹⁴.

Eczaneden alınan ilaç ya da ilaç dışı ürün bakımından dolaylı temsil, reçeteli satışlarda ortaya çıkmamaktadır. Çünkü reçeteli satışta, hekimin tanu ve teşhisine dayalı olarak reçetede adı yazılı kişi için reçeteye yazılan ürün satılmaktadır. Reçetesiz satışlarda ise eczaneden ilaç alınması durumunda, ilacı kullanan temsil olunan, ilacın niteliği gereği tüketici olarak kabul edilmemelidir. Buna karşılık dolaylı temsilde temsilcinin eczaneden aldığı, insan sağlığı bakımından tehlike içermeyen, özel kullanma ve saklama şartları bulunmayan ilaç dışı ürünü kullanan veya bundan yararlanan kişinin, tüketici olarak kabul edilmemesi gerekmektedir. Aksi durumda ise söz konusu kişi tüketici olarak kabul edilmelidir.

Uygulamada bazı kişiler, hekime başkası için kendi adlarına ilaç ya da ilaç dışı ürün yazdırmaktadır. Bu durumda aslında ortada bir dolaylı temsil ilişkisi söz konusu olmaktadır. Buna karşılık bu durum TMK'nin 2/2 hükmü gereği hakkın kötüye kullanılması niteliği taşıdığı için söz konusu temsil ilişkisindeki "temsil olunan", eczaneden alınan ürünün ilaç ya da ilaç dışı ürün olması fark etmeksizin tüketici olarak kabul edilmemelidir.

Görüldüğü gibi eczacı ile yapılan sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü kişi, bazı durumlarda tüketici sıfatına sahip olabilmektedir. Buna göre, tüketici olabilmek için, tüketici sözleşmesinin tarafı olmak zorunlu değildir. Nitekim 6502 Sayılı TKHK'deki tüketici tanımının lafzi yorumundan da bu sonuca varılabilmektedir. Çünkü kanunda tüketici, oldukça geniş yorumlanabilecek şekilde tanımlanmaktadır. 6502 Sayılı TKHK'de tüketici kavramının anlamı genişletilmek istenmeseydi, tanımda herhangi bir değişiklik yapılmasına gerek görülmez idi¹¹⁵. Yine sistematik yorumla 6502 Sayılı TKHK'nin kapsamını düzenleyen 2. maddesi dikkate alındığında da aynı sonuca varılabilmektedir. Söz konusu hükümde, "Bu Kanun, her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsar." denilmektedir. Bu düzenleme ile birlikte tüketici tanımı ile kanunun kapsamı arasında bir uyum

¹¹⁴ Oğuzman ve Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, s. 222-223; Devir, duruma göre alacağın devri ya da borcun nakli hükümlerine göre gerçekleşebilir. Bkz. Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 306-307.

¹¹⁵ 6502 Sayılı TKHK'deki tüketici tanımı, önceki tanımın kapsamını daraltmamaktadır. Aynı kişileri kapsamakta olduğu gibi bunlarla birlikte bu kişilere karşı sözleşme öncesi ve sonrası yapılan haksızlıkları da kapsamına alabilmek ve bu kişileri de koruyabilmek için bu şekilde yazıldığı sonucuna varılmalıdır. Bkz. Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 5.

sağlanmaya çalışılmaktadır¹¹⁶. 6502 Sayılı TKHK'deki tüketici tanımında geçen "*hareket eden*" ifadesinin önceki tanımlardan daha genel olduğu ve pek çok fiili kapsadığı ifade edilmektedir¹¹⁷. Gerçekten de hareket etme kavramının kapsamına bir mal veya hizmeti edinme, kullanma veya bu mal veya hizmetten yararlanma şeklindeki unsurların yanı sıra bunlara yönelik olarak bir sözleşme yapma öncesinde ve sonrasında tüketicinin haklı olarak bekleyeceği çeşitli uygulamalar ve hizmetlerin de gireceğinin kabul edilmesi gerekmektedir¹¹⁸. Bu kapsamda, tüketicinin taraf olduğu sözleşme öncesi, sözleşme esnası ve sözleşme sonrası dönemlere ilişkin olmak üzere, tüketicinin muhatap olabileceği uygulamaların tamamının ve doğabilecek tüketici zararlarının, uyuşmazlık ortaya çıktığı zaman tüketici mahkemesinde çözülmesi ve karara bağlanması gerekmektedir¹¹⁹. Başka bir anlatımla taraflardan birinin kanunun anladığı anlamda tüketici, diğer tarafın da satıcı/sağlayıcı olması halinde "*culpa in contrahendo*"nun koşulları varsa sözleşme kurulmamış olsa dahi görevli mahkeme tüketici hakem heyeti ya da tüketici mahkemeleri olmaktadır¹²⁰.

Kişi, henüz bir mal veya hizmeti satın almadan, kullanmadan, yararlanmadan, hatta sözleşme yapmadan önce bile tüketici sıfatını kazanabilmektedir¹²¹. Örneğin, eczacının ilacı hazırladığı sırada ilacı almak için eczanede bulunan kişinin üzerine bunu dökmesi ve bu kişinin yaralanmasına sebep olması halinde eczacı, ortaya çıkan zarardan, "*culpa in contrahendo*" ilkesi gereği sorumlu olmaktadır¹²². Çünkü eczanede yaralanan kişinin orada ilaç almak üzere bir sözleşme yapmak amacıyla bulunduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu kişi, söz konusu ilişki kapsamında tüketici sıfatını kazanmış olmaktadır.

¹¹⁶ Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 2.

¹¹⁷ Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 65.

¹¹⁸ Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 45; Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 2; Sadece tüketicilerle yapılan sözleşmeler değil, sözleşmenin imzalanmasından önce, sözleşmenin kurulması sırasında ve sözleşme kurulduktan sonra yapılan uygulamalar da 6502 Sayılı TKHK kapsamında değerlendirilmelidir. Buna göre herhangi bir hukuki işlem ya da sözleşmeye dayanmayan uygulamalar da 6502 Sayılı TKHK'nin kapsamındadır. Bkz. Şahin Mccarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", s. 76.

¹¹⁹ İnal, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku, s. 68.

¹²⁰ Şahin Mccarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", s. 77.

¹²¹ Ayrıntılı bilgi için. Bkz. Şahin Mccarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", s. 76.

¹²² Benzer örnek için. Bkz. Tutumlu, "Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler", s. 48; Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 66.

Eczacının ilacı hazırladığı sırada eczanede ilaç almak için bulunan kişinin üzerine ilacı dökmesi, haksız fiil olarak da kabul edilebilmektedir. Ancak bu sorunun sözleşme öncesi sorumluluk ilkeleri kapsamında çözülmesinde fayda görülmektedir¹²³. Haksız fiilde ispat yükünü düzenleyen TBK'nin 50/1 hükmünde, "Zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat yükü altındadır." denilmektedir. Buna karşılık "culpa in contrahendo" ilkesinin kabul edilmesi durumunda sözleşmeler bakımından ispat yükünü düzenleyen TBK'nin 112. maddesi geçerli olmaktadır. Anılan hükümde, "Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür." denilmektedir. Hükme göre, ispat yükü eczacıda olduğu için bu durum tüketicinin menfaatine olmaktadır.

2. Eczaneden İlaç ya da İlaç Dışı Ürün Alan Tüzel Kişinin Tüketici Sıfatı

Eczaneden ilaç ya da ilaç dışı bir ürün alan kişinin tüzel kişi niteliğinde olması durumunda, tüketici sıfatını kazanıp kazanamayacağı hususunun belirlenmesi önem taşımaktadır. 6502 Sayılı TKHK'nin tüketici kavramını tanımlayan 3/k hükmüne göre, Avrupa Birliği (AB) mevzuatından farklı olarak, gerçek kişilerin yanında tüzel kişilerin de tüketici sıfatı taşıyabileceğinin düzenlendiği görülmektedir¹²⁴.

6502 Sayılı TKHK'nin 3/k hükmü esas alındığında, tüzel kişilerin tüketici olabileceği kabul edilmekle birlikte, her somut olaya göre tüketici kavramının kanuni tanımında düzenlenen kriterlere göre, tüzel kişinin tüketici sıfatının olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Eczaneden

¹²³ Benzer görüş için. Bkz. Şahin Mccarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", s. 76-77.

¹²⁴ 6502 Sayılı TKHK'de tüketiciye ilişkin olarak yapılan tanımın esasında 25.05.1999 tarihli Tüketici Mallarının Satımı ve Bunlara Ait Garantilerin Belirli Görünüşlerine İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi'nin (1999/44/AT) 2/a hükmünde bulunan tüketici tanımına, tüzel kişilerin ilave edilmesiyle ortaya çıkan bir tanım olduğu görülmektedir. Bkz. İpek Yücer Aktürk, "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 20/2 (2016), s. 111. https://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/20_2_5.pdf (erişim: 06.05.2024); Tüzel kişilerin Türk hukuku bakımından tüketici sayılmaları sebebiyle AB mevzuatı ile bu hususta tam uyumun sağlanmadığı söylenebilir. Bkz. Zevkliler, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 91; İnal, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku, s. 72; Alper Uyumaz ve M. Cemil Türk, "Tacirin Tüketici Sıfatı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 72(3), 2023, s. 1595. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2981448> (erişim: 04.05.2024); AB hukukunda tüzel kişilerin tüketici olarak kabul edilmemesi, tüketicinin özellikle kişisel, ailevi veya ev işlerinde kullanım gibi ticari veya mesleki olmayan bir amaç izleyerek işlemlerde bulunmasının tüzel kişilik kavramı ile bağdaştırılmasının mümkün olmadığı düşüncesidir. Bkz. Uyumaz ve Türk, "Tacirin Tüzel Kişi Sıfatı", s. 1598.

ilaç ya da ilaç dışı ürün alabilecek tüzel kişiler, özel hukuk tüzel kişileri olabileceği gibi kamu tüzel kişileri de olabilmektedir. Tacir niteliği taşıyan özel hukuk tüzel kişilerinin tüketici sıfatı, ayrı başlık altında incelendiği için, bu başlık altında özel hukuk tüzel kişilerinden tacir niteliği olmayan dernekler ve vakıflar ile kamu tüzel kişileri içinde kabul edilebilecek olan kamu hastanelerinin tüketici sıfatı incelenmektedir.

a. Tacir Niteliği Olmayan Dernek ile Vakıfların Tüketici Sıfatı

Özel hukuk alanında, tacir niteliği taşımayan tüzel kişilerden daha çok karşılaşılabilecek olanlar, TMK’de düzenlenmiş olan dernekler ile vakıflardır. TTK’nin 16/1 hükmünde, “amacına varmak için ticari işletme işleten dernek ve vakıflar” tacir sayıldıkları için, hükmün karşıt kavramından çıkan anlama göre, ticari işletme işletmeyen dernek ve vakıfların tacir sayılmaması gerekmektedir¹²⁵. Ticari işletme işletmeyen dernekler ve vakıflar, tacir sayılmadıkları için, tüketici sıfatını kazanmaları bakımından bir engel bulunmamaktadır¹²⁶. Başka bir anlatımla, tacir sıfatı taşımayan bir dernek ya da vakıf tarafından, eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alınması halinde, ticari veya mesleki amaçla hareket etmediklerine dair “tüketicilik karinesi” kabul edilmelidir. Nitekim dernekler ve vakıflar, kazanç paylaşma amacı dışında ve manevi bir amacı gerçekleştirmek için kurulmaktadır. Böylece, tacir sıfatı bulunmayan dernek ya da vakıf bakımından, tüketici sıfatının kazanılması için, 6502 Sayılı TKHK’nin 3/k hükmünde aranan, “ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket etme” şartının sağlandığına dair bir karinenin varlığının kabul edilmesi gerekmektedir.

Bir derneğin bürosunda kullanılmak üzere bir mobilya takımının alınmış olması halinde, nasıl ki ilgili derneğin tüketici sıfatı taşıdığı kabul edilmesi gerekmekte ise¹²⁷, ihtiyaç sahibi olan ailelerin çocuklarına verilmek üzere bir yardım derneğinin eczaneden bebek mamaları alması durumunda da söz konusu derneğin ilgili işlem bakımından tüketici sayılması gerekmektedir. Yine bir derneğin, bürosu için ecza dolabı oluşturmak üzere eczaneden alacağı ilaç ya da ilaç dışı ürün bakımından da tüketici sıfatını taşıdığı kabulü gerekmektedir. Derneğin, eczaneden alacağı ilaç ya da ilaç dışı ürünü, bürosundaki ecza dolabı için alması, “mesleki amaç” olarak değerlendirilmemelidir.

¹²⁵ Bkz. TMK’nin 56/1 hükmü.

¹²⁶ Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 83; Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 64; Gümüş, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt 1, s. 17.

¹²⁷ Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 40.

6502 Sayılı TKHK'nin 3/k hükmündeki tüketici tanımında geçen "ticari veya mesleki olmayan amaçlar" ifadesinin, gelir elde etme/kazanç sağlama amacının bulunmaması olarak anlaşılması gerekmektedir. Bu görüşümüzü destekler nitelikte olmak üzere, Yargıtay tarafından verilen bir kararda¹²⁸, dernekte kullanılmak üzere alınan klimanın montajının hatalı yapılması sebebiyle zarara uğrayan derneğin tüketici sayılması gerektiği vurgulanmaktadır. Anılan kararda Yargıtay, derneğin gelir sağlama amaçlı bir faaliyette bulunmaksızın yaptığı hukuki işlemlerde, tüketici konumunda olmasının mümkün olduğunu, somut durumda derneğin klimayı derneğe gelir sağlama faaliyeti kapsamında yaptığı işlemlerin gereği olarak almadığını ve bu sebeple derneğin mesleki bir faaliyette bulunduğundan söz edilemeyeceğini belirterek derneğin tüketici sayılması gerektiğine karar vermiştir.

TTK'nin 16/2 hükmünde, 16/1 hükmüne ilişkin olarak bazı istisnaların düzenlendiği görülmektedir. TTK'nin 16/2 hükmüne göre, "...kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar, bir ticari işletmeyi, ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmazlar." Buna göre, sosyal düşüncelerle, kamuya yararlı derneklerin ve belli tür vakıfların ticari işletme işletseler bile tacir sayılmadıklarının düzenlendiği görülmektedir¹²⁹. Kamuya yararlı dernekler ve vakıflar, TTK'nin 16/2 hükmünde yer alan açık düzenleme gereğince, bir ticari işletme işletseler bile tacir sayılmadıkları için, bu tür dernek ve vakıfların tüketici sıfatını taşıyabilecekleri kabul edilmelidir¹³⁰. Buna göre, Afyonkarahisar Maden Suyu İşletmesi'ni işleten Kızılay Derneği, tacir sıfatını kazanmamaktadır¹³¹. Dolayısıyla Kızılay Derneği'nin eczaneden aldığı ilaç

¹²⁸ "...Derneğe gelir sağlama amaçlı faaliyette bulunurken veya bulunmak amacıyla yaptığı işlemler nedeniyle derneğin tüketici sayılması mümkün değildir. Çünkü bu şekilde yapılan işlemin, dernek yönünden yasanın amacı içerisinde tüketici tanımına uyan bir şekilde yapılmış bir işlem olduğundan söz edilemez. Buna karşın kazanç paylaşma amacı ile kurulması mümkün olmayan derneğin; gelir sağlama amaçlı bir faaliyette de bulunmaksızın yaptığı hukuki işlemlerde tüketici konumunda olması mümkündür. Davacı derneğin klimayı derneğe gelir sağlama faaliyeti kapsamında yaptığı işlemlerin gereği olarak alması söz konusu olmadığı için mesleki bir faaliyette bulunduğundan söz edilemeyeceği, tüzel kişi olsa da mesleki bir faaliyet söz konusu olmadığından davacı derneğin tüketici sayılması gerektiği açıktır..." Yargıtay 15. HD., E. 2016/5633, K. 2016/5021, T. 06.12.2016. İlişkin karar için. Bkz. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim: 19.04.2024)

¹²⁹ Sabih Arkan, Ticari İşletme Hukuku, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2014, s. 119.

¹³⁰ Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu", s. 374-375.

¹³¹ Buna karşılık, kamuya yararlı derneğin ticari işletmesinin de Ticaret Sicil Yönetmeliği'nin 52 vd. hükümlerine göre ticaret siciline kaydedilmesi gerekmektedir. Buna göre, kamuya yararlı derneğin işletmesi, tüzel kişiliği olmasa da tacir sayılmaktadır. Dolayısıyla tüzel kişiliği

ya da ilaç dışı ürün bakımından, tüketici sıfatına sahip olduğunun kabulü gerekmektedir. Buna karşılık eklemek gerekir ki, bir dernek ya da vakıf, tacir niteliğinde olmasa bile ticari veya mesleki amaçlarla (gelir elde etme amacıyla) hareket ettiği işlemler bakımından tüketici sıfatını kazanamamalıdır. Başka bir anlatımla, tacir niteliği olmayan dernekler ile vakıfların ticari veya mesleki amaçla hareket etmediklerine ilişkin karinenin aksinin ispatı halinde, ilgili derneğin ya da vakfın tüketici sıfatını kazanamadığının kabulü gerekmektedir.

b. Kamu Hastanelerinin Tüketici Sıfatı

Eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan kişinin, kamu hastanesi olması durumunda, hastanenin tüketici sıfatını taşıyıp taşımayacağı hususunun incelenmesi gerekmektedir. Ancak bunun öncesinde, kamu tüzel kişilerinin tüketici sıfatı konusunda doktrinde savunulan görüşlerin incelenmesinde fayda görülmektedir.

Kamu tüzel kişilerinin tüketici sıfatı ile ilgili görüşlerden ilkinde göre, kamu tüzel kişilerinin tüketici sıfatı bulunmamaktadır. Kamu tüzel kişilerinin tüketici sıfatını kazanamayacağını savunan yazarlardan Özel¹³², Töremiş¹³³ ve Gümüş¹³⁴ 6502 Sayılı TKHK'nin 3/k hükmündeki tüketici tanımında satıcı, sağlayıcı ve üretici tanımlarından farklı olarak, kamu tüzel kişilerinin dahil olduğu vurgusunun yapılmamış olması sebebiyle kamu tüzel kişilerinin tüketici olarak kabul edilmemesi gerektiğini ifade etmektedirler. Töremiş, yine tüketici hukukunun, güçsüzlerin korunması ilkesi kapsamında düzenlenen koruyucu normlardan oluştuğunu, bu sebeple devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinin tüketici sıfatına sahip olduklarının kabul edilmesinin işin doğasına aykırı olduğunu ifade etmektedir¹³⁵. Benzer görüşü savunan Tutumlu¹³⁶ da devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinin güçlü ve donanımlı

olmayan ve dolayısıyla taraf olma ehliyeti de bulunmayan bir tacir grubu ortaya çıkmaktadır. Bkz. Arkan, Ticari İşletme Hukuku, s. 122; Oruç Hami Şener, Ticari İşletme Hukuku, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 167.

¹³² Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 64.

¹³³ H. Ebru Töremiş, "Yatırım Hizmet ve Faaliyetlerinden Yararlanan Yatırımcıların Tüketici Sıfatının Belirlenmesi", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 24/4 (2020), s. 243. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1353228> (erişim: 06.05.2024)

¹³⁴ Gümüş, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt 1, s. 17.

¹³⁵ Töremiş, "Yatırım Hizmet ve Faaliyetlerinden Yararlanan Yatırımcıların Tüketici Sıfatının Belirlenmesi", s. 243; Aynı yönde görüş için. Bkz. Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu", s. 374; Bahaedin Berber, "Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı", Konya Barosu Dergisi, 1/1, (2023), s. 52. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3392187> (erişim:02.07.2024)

¹³⁶ Tutumlu, "Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler", s. 59.

örgütsel yapıları sebebiyle bu kişilerin güçsüzlerin korunması ilkesinden yola çıkılarak oluşturulan sosyal koruma normlarından, yani tüketicinin yararlanabileceği haklardan yararlanamayacağını belirtmektedir. Bal¹³⁷ ve Kara¹³⁸ da kamu tüzel kişilerinin tüketici olarak kabul edilmemesi gerektiği yönündeki görüşe katıldıklarını ifade etmektedirler.

Kamu tüzel kişilerinin tüketici sıfatı taşıyabileceğini savunan karşıt görüşteki yazarlardan Aslan¹³⁹ ise, Yargıtay'ın, üniversitenin tüketici olarak kabul edilemeyeceğine dair verdiği bir karar¹⁴⁰ hakkında, mesleki faaliyet kavramının geniş yorumlandığını, mesleki faaliyet kavramının tespitinde satıcı/sağlayıcı kavramlarının esas alınması gerektiğini belirtmektedir. Yazar, mesleki amaçtan maksadın her türlü meslek faaliyeti olmadığını, bunun serbest meslek faaliyetleri olarak anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre, tüketici tanımında, gerçek ve tüzel kişilerin tüketici olabileceği kabul edildiği için satıcı/sağlayıcı tanımına girmeyen dekanlıkların (üniversitenin) tüketici sayılması gerektiğini belirtmektedir. Benzer görüşteki yazarlardan Çabri¹⁴¹, kamu tüzel kişilerinin 6502 Sayılı TKHK kapsamında olmasını engelleyen herhangi bir düzenlenme olmaması sebebiyle kamu tüzel kişilerinin tüketici olarak kabul edilebileceğini ifade etmektedir.

¹³⁷ Bal, Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu, s. 374.

¹³⁸ Kara, Tüketici Hukuku, s. 163.

¹³⁹ Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 3-4.

¹⁴⁰ "4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanununun 3. maddesinin (e) bendinde tüketici; "...Bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişi olarak tanımlanmıştır. Davalı ...Dekanlığı, davacının sunmuş olduğu hizmetten mesleki amaçlarla yararlanmakta olup anılan Yasada tanımlanan "tüketici" tanımına uymadığından olayda 4077 sayılı Kanun hükümlerinin değil, Borçlar Kanununun genel hükümlerinin uygulanması gerekir..." Yargıtay 13. HD., E. 11573, K. 19219, T. 30.12.2004. İlişkin karar için. Bkz. Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 4, dn. 4; Kamu tüzel kişilerinin tüketici olarak kabul edilmediği hakkındaki diğer kararlar için. Bkz. "...Somut olayda; davalı tarafından yapılan yeni hat bağlama çalışmaları sırasında hatlara verilen yüksek faz ve kesinti nedeniyle davacı Vergi Dairesi Müdürlüğü'nün hizmet binasında kullanılan fotokopi makinesinin arızalanması nedeniyle meydana gelen 1.825 TL zararın tahsili talep ve dava edilmektedir. Davacı kurumun hizmet verdiği binada bulunan makinede meydana gelen zararın dava konusu yapılmasına göre; davacı idare, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3.maddesine göre tüketici sıfatına sahip değildir..." Yargıtay 3. HD., E. 2012/203, K. 2012/5491, T. 01.03.2012; "...Somut uyuşmazlıkta, dava konusu jeneratör, Belediye hizmetlerinde kullanma amacı ile satın alındığı için, davacı Belediye yasanın 3.maddesinde belirtilen "tüketici" tanımına girmemektedir..." Yargıtay 13. HD., E. 2015/24165, K. 2015/23522, T. 06.07.2015 İlişkin kararlar için. Bkz. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim: 01.07.2024)

¹⁴¹ Çabri, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, s. 146-147.

Eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan kamu tüzel kişilerinin tüketici sıfatına gelindiğinde; eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alabilecek olan kamu tüzel kişileri genellikle kamu hastaneleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu hastaneleri, devlet veya diğer bir kamu tüzel kişisi tarafından kurulup işletilen sağlık kurumlarıdır. Kamu hastaneleri, doğrudan doğruya kamu yönetiminin bir parçası niteliğinde olup hem kuruluşları hem de işleyiş ve kapatılmaları bakımından kamu hukukuna tabi olmaktadır¹⁴². 11.8.1973 tarih ve 14622 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Devlet Memurlarının Tedavi Yardımı ve Cenaze Giderleri Yönetmeliği’nin 6/1 hükmünün bu hususta benzer bir tanım yaptığı görülmektedir. Anılan hükme göre, “Genel ve katma bütçeli dairelere, kamu iktisadi teşebbüslerine, özel idarelere ve belediyelere, Tıp Fakültelerine bağlı yataklı veya yataksız tedavi kurumlarına “resmi sağlık kurumu”, hükümet, sağlık ocağı, belediye ve kurum tabipliklerine de “resmi sağlık kuruluşu” denir.”

Eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alması halinde, kamu hastanesinin tüketici sıfatını kazanıp kazanamayacağı sorusuna Topsoy¹⁴³, olumsuz cevap vermektedir. Yazar, kamu hastanelerinin yatan hastalarında kullanmak için eczaneden aldıkları ilaç ya da ilaç dışı ürünler bakımından tüketici sıfatını taşımadıklarını ifade etmektedir. Kanaatimizce, kamu hastaneleri, eczaneden aldıkları ilaç ya da ilaç dışı ürünler bakımından tüketici sıfatına sahip olabilmektedirler. Kamu tüzel kişileri, TTK’nin 16/2 hükmü gereği, ticari işletme işletmeleri durumunda bile tacir sıfatına sahip olmamaktadırlar. Tacir sıfatı taşımayan kişilerin, eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün almaları halinde, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket ettikleri (gelir sağlama amacı taşımadıkları) hakkında kabul edilebilecek olan “tüketicilik karinesi” gereği, tüketici sıfatını taşıyabilecekleri kabul edilmelidir. Nitekim kamu hastaneleri, gelir etme amacı taşımamakta ve kamu hizmeti niteliğinde sağlık hizmetlerini yerine getirmektedirler. Eczaneden kamu hastanesinin ilaç alması durumunda peşinen mesleki amaçla hareket ettiği sonucuna varılmaması ve gelir elde etme amacının olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

¹⁴² Çağlar Özel ve Doğan N. Leblebici, “Organizasyon Kusurundan Doğan Zarar Açısından Özel Hastane ve Hekimlerin Sorumluluklarına Kısa Bir Bakış”, Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 10/2 (2007), s. 182. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/84692> (erişim: 07.05.2024)

¹⁴³ Topsoy, “Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü”, s. 53-54, dn. 2.

3. Eczaneden İlaç ya da İlaç Dışı Ürün Alan Tacirlerin Tüketici Sıfatı

a. Gerçek Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı

Eczaneden ilaç ya da ilaç dışı bir ürün alan gerçek kişi, tacir sıfatına sahip bir gerçek kişi olabileceği gibi bu sıfatı taşımayan bir gerçek kişi de olabilmektedir. Eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan gerçek kişi tacirin tüketici sıfatı incelenmeye başlanmadan önce, genel olarak gerçek kişi tacirlerin tüketici sıfatını taşıyıp taşıyamayacağı hususunun incelenmesi gerekmektedir.

İlk olarak ifade edilmelidir ki, 6502 Sayılı TKHK'nin 3/k hükmündeki tüketici tanımının bir gereği olarak bir gerçek kişi, tacir sıfatını taşımasa bile ticari veya mesleki amaçla mal ya da hizmet edinmiş ise, o kişinin tüketici sayılmaması gerekir¹⁴⁴. Konu gerçek kişi tacirler olduğunda ise, tacirlerin ticari veya mesleki amaçlarla hareket etmeleri asıl olduğu için, gerçek kişi tacirlerin tüketici sıfatının belirlenmesi daha da önemli hale gelmektedir.

TTK'nin 12/1 hükmüne göre, "Bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişiye tacir denir." TTK'nin 12. maddesine göre gerçek kişi tacir niteliği taşıyan kişilerin bu sıfatla yaptıkları sözleşmelerde, tüketici sıfatı taşımadıklarının kabulünün gerektiği ifade edilmektedir¹⁴⁵. Gerçek kişi tacir durumunda olan esnafların da tüketici kavramı içinde değerlendirilmemesi gerekmektedir¹⁴⁶. Gerçek kişi tacirlerin tüketici sıfatını taşımadıklarına dair bu kabul esasen, tacirlerin ticari amaçlarla hareket ettiklerine dair karineye dayanmaktadır. Gerçekten de TTK'nin 19/1, c.1 hükmüne göre, "Bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır." Buna karşılık, gerçek kişi tacirler bakımından aynı hükmün devamında bir istisnanın düzenlendiği görülmektedir. TTK'nin 19/1, c. 2 hükmüne göre, "Ancak, gerçek kişi olan bir tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borç adi sayılır." Alıcı gerçek kişi tacir ise dürüstlük kuralı gereği durumun gereğinden işin ticari olmadığını anlaşıyorsa ya da tacir açıkça ticari işiyle ilgili olmadığını karşı tarafa söylemişse, 6502 Sayılı TKHK'ye göre aradaki işlemin tüketici işlemi

¹⁴⁴ Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu", s. 373; Çabri, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, s. 142.

¹⁴⁵ Tutumlu, "Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler", s. 53; Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 78; Uyumaz ve Türk, "Tacirin Tüketici Sıfatı", s. 1616-1617; Berber, "Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı", s. 50.

¹⁴⁶ Tutumlu, "Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler", s. 53; Berber, "Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı", s. 50.

sayılması gerektiği belirtilmektedir¹⁴⁷. Örneğin, evi için mobilya satın alan gerçek kişi tacirin, 6502 Sayılı TKHK anlamında tüketici sıfatına sahip olduğunun kabulünün gerektiği ifade edilmektedir¹⁴⁸.

Kanaatimizce, gerçek kişi bir tacirin tüketici sıfatı, ticari veya mesleki amaçlarla hareket edip etmediğine göre her somut olay bakımından ayrıca incelenmelidir. Gerçek kişi tacirin, tüketici sıfatına sahip olmadığı kabul edilecek ise bunun sebebi tacir olması değil, ticari veya mesleki amaçlarla hareket etmiş olmasıdır. Örneğin, hekimin yazdığı reçetede ilaçları eczaneden alan gerçek kişi tacir, tüketici sıfatını taşımaktadır. Gerçek kişi tacirin eczaneden reçeteli bir ilaç alması halinde durumun niteliği gereği, ticari veya mesleki amaçlarla hareket etmediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Yine bir gerçek kişi tacirin, işletmesinde ecza dolabı oluşturmak için bazı ilaç ya da ilaç dışı ürünleri eczaneden alması durumunda tüketici olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. İşletmesinde ecza dolabı oluşturmak için kolonya, pamuk, sargı bezi gibi ürünleri eczaneden alan gerçek kişi tacirin bu işlemi ticari işletme ile ilgili olsa da tacirin gelir sağlama amacını taşımaması ve aldığı ürünleri ticari faaliyet konusu yapmaması sebebiyle 6502 Sayılı TKHK'nin 3/k hükmünde geçen "ticari veya mesleki amaç" kapsamında değerlendirilmemelidir.

b. Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı

Tüzel kişilerin tüketici sıfatı konusunda, tacir sıfatını taşıyanların tüketici sıfatının olup olmadığı konusunun ayrıca incelenmesi gerekmektedir¹⁴⁹. TTK'nin 16/2 hükmü gereği, bir kamu tüzel kişisi, ticari işletme işletmesi durumunda bile tacir sayılmayacağı için, bu başlık altında sadece tacir sıfatını taşıyan özel hukuk tüzel kişilerinin tüketici sıfatı incelenmektedir.

¹⁴⁷ Arkan, Ticari İşletme Hukuku, s. 65; Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 62; Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 3; Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 75; Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 41; Şener, Ticari İşletme Hukuku, s. 55; Berber, "Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı", s. 50.

¹⁴⁸ Arkan, Ticari İşletme Hukuku, s. 66.

¹⁴⁹ Tacirlerin tüketici sıfatının belirlenmesi bazı hususlar bakımından önemlidir. Bir tacirin tüketici sıfatının olup olmaması, tabi olacağı hükümleri belirlemektedir. Örneğin, bir tacirin, tüketici olduğunun kabul edilmesi halinde, TKHK'de yer alan ayıp hükümleri uygulanacak iken, tüketici sıfatının olmadığı sonucuna varılması halinde ise TTK ve TBK'de bulunan ayıp hükümleri öncelikli olarak uygulanacaktır. Yine 6502 Sayılı TKHK'nin 73/1 hükmüne göre, tüketici işlemleri ve tüketiciye yönelik uygulamalardan doğacak davalarda görevli mahkeme tüketici mahkemesi olacak iken, ticari nitelikteki davalar ve çekişmesiz yargı işlerinde görevli mahkeme, TTK'nin 5/1 hükmü gereği asliye ticaret mahkemesi olacaktır. Bkz. Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu", s. 367.

aa. Ticaret Şirketleri Tarafından İşletilen Özel Hastanelerin Tüketici Sıfatı

Eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alabilecek olan tacir sıfatına sahip en önemli özel hukuk tüzel kişileri, özel hastaneler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özel hastaneler, gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından kurulan, Sağlık Bakanlığı'na, özel idarelere, belediyelere, üniversitelere, devlet tarafından yönetilen vakıflara bağlı olmayan, Sağlık Bakanlığı denetiminde olan, yatarak veya ayakta sağlık hizmetini kâr amacı güderek insanlara sunan ve 05.06.1933 tarihli ve 2419 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2219 Sayılı Hususi Hastaneler Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca Sağlık Bakanlığı'nın izni ile kurulan kuruluşlardır¹⁵⁰. Özel hastaneler, gerçek kişiler ya da özel hukuk tüzel kişileri tarafından işletilebilmektedir¹⁵¹. Uygulamaya bakıldığında özel hastanelerin daha çok TTK kapsamındaki ticaret şirketleri¹⁵² tarafından işletildiği görülmektedir¹⁵³.

Özel hastanelerin tüketici sıfatının belirlenmesi konusunda, işletenin bir ticaret şirketi olması durumuna ilişkin olarak TTK hükümlerinin incelenmesi gerekmektedir. Öncelikle ifade edilmelidir ki bir ticaret şirketinin tüketici olabileceğinin kabul edilmesi ancak ticaret şirketinin, ticari veya mesleki olmayan bir amaçla hareket edebileceği bir alanın olması halinde mümkün olmaktadır¹⁵⁴. TTK'nin 3. maddesine göre, "...bir ticari işletmeyi ilgilendiren

¹⁵⁰ Ahmet Seyhan, "Özel Hastane ile Hasta Arasındaki Sözleşmenin Hukuki Niteliği", Eskişehir Barosu Dergisi, 8/1 (2023), s. 173. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3047703> (erişim: 10.05.2024); Benzer tanımlar, Hususi Hastaneler Kanunu'nun 1. maddesi ile 27.03.2002 tarihli ve 24708 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Hastaneler Yönetmeliğinin 2/1 hükmünde yapılmaktadır.

¹⁵¹ Mine Ercevhair, "Özel Hastaneye Kabul Sözleşmesi", İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7/13 (2022), s. 453. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2679307> (erişim: 10.05.2024); Bir adi şirket yapılanması ile de karşılaşılabılır. Bunların yanı sıra işletenin bir dernek ya da vakıf olmasını engelleyen herhangi bir hüküm de yoktur. Bkz. Özel ve Leblebici, "Organizasyon Kusurundan Doğan Zarar Açısından Özel Hastane ve Hekimlerin Sorumluluklarına Kısa Bir Bakış", s. 183.

¹⁵² TTK'nin 124/1 hükmünde ticaret şirketleri kolektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketler olarak belirlenmiştir. TTK'nin 125/1 hükmünde, ticaret şirketlerinin tüzel kişiliğe sahip olduğu düzenlenmiştir. Bkz. Şener, Ticari İşletme Hukuku, s. 164-165; Tutumlu, "Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler", s. 54; Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 80; Arkan, Ticari İşletme Hukuku, s. 119; Ticaret şirketleri, tüzel kişilik kazandıkları andan itibaren tacir sıfatını kazanmaktadır. Ticaret şirketleri, ticaret siciline tescille tüzel kişilik kazandıkları için, tescil tarihinden itibaren tacir sıfatını da kazanmış olmaktadır. Bkz. Arkan, Ticari İşletme Hukuku, s. 121.

¹⁵³ Özel ve Leblebici, "Organizasyon Kusurundan Doğan Zarar Açısından Özel Hastane ve Hekimlerin Sorumluluklarına Kısa Bir Bakış", s. 183; Seyhan, "Özel Hastane ile Hasta Arasındaki Sözleşmenin Hukuki Niteliği", s. 173; Ercevhair, "Özel Hastaneye Kabul Sözleşmesi", s. 453.

¹⁵⁴ Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu", s. 376.

bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir.” Ticari işlem niteliğindeki işlem ve fiillere kural olarak TTK'nin uygulanması gerekmektedir. Başka bir anlatımla, ticari iş niteliğindeki işlem ve eylemlere 6502 Sayılı TKHK uygulanmamalıdır¹⁵⁵. Yine “*ticari iş karinesi*” kenar başlığını taşıyan TTK'nin 19/1, c. 1 hükmünde “*Bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır*” denilmektedir.

TTK'nin anılan hükümlerini dikkate alan doktrindeki bazı yazarlar¹⁵⁶, TTK'nin 19/1 hükmünün istisnasının sadece gerçek kişiler için söz konusu olduğunu, ticaret şirketlerinin adı alanlarının olmadığını ve bu sebeple ticaret şirketlerinin tüm işlemlerinin ticari sayıldığını ifade etmektedirler. Buna göre ticaret şirketleri, tüketici sayılmamalı ve yaptıkları işlemler TKHK'ye tabi olmamalıdır. Bu görüşte olan yazarlardan Tutumlu¹⁵⁷, ticaret şirketleri tarafından satın alınan bir mal veya hizmetin ayıplı olması halinde, alıcı şirketin tüketici haklarından yararlanabilme imkânının olmayacağını ifade etmektedir. Yazar, tacirlerin ya da ticaret şirketlerinin tüketici sayıldığı tek istisnai hükmün, 6502 Sayılı TKHK'nin 51/9 hükmü olduğunu eklemekte ve bu hükmeye göre, ticari veya mesleki faaliyetleri çerçevesinde paket tur hizmetinden yararlanan kişilerin tüketici olarak kabul edileceğini belirtmektedir¹⁵⁸. Ayrıca satın alınan mal veya hizmetin ticaret şirketinin faaliyet alanı ile ilgili olup olmamasının durumu değiştirmeyeceğini, bunun sebebinin ise ticaret şirketlerinin tüm işlemlerinin ticari nitelikte sayılmasına dair kanuni varsayım olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte ticaret şirketlerinin tüketici sayılmaması gibi, ticaret şirketinden faaliyet alanı dışında mal alan kişinin de tüketici sıfatını kazanamayacağını ifade etmektedir¹⁵⁹.

¹⁵⁵ Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 40.

¹⁵⁶ Gümüş, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt 1, s. 18; Zevkliler, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 92; Arkan, Ticari İşletme Hukuku, s. 66; Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 40-42; Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 64; Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 62; Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 3-4; Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 75; Topsoy, “Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü”, s. 53-54, dn. 2; Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, s. 1618; Berber, “Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı”, s. 51; Kara, Tüketici Hukuku, s. 72.

¹⁵⁷ Tutumlu, “Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler”, s. 54; Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 80.

¹⁵⁸ Tutumlu, “Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler”, s. 55; Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 82.

¹⁵⁹ Tutumlu, “Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler”, s. 55.

Ticaret şirketlerinin tüketici sıfatı taşıyabileceği hakkında da doktrinde savunulan görüşlerin olduğu görülmektedir¹⁶⁰. Bu görüşü savunan yazarlardan biri olan Bal¹⁶¹, TTK'nin 51/9 hükmünün, tüzel kişi tacirlerin hiçbir şekilde tüketici olamayacağı görüşünü çürüttüğünü, bu düzenlemenin kanun koyucunun istisnai bazı durumlarda tüzel kişi tacirlerin de tüketici olarak nitelendirilmesi gerektiği görüşünde olduğunu açıkça gösterdiğini ifade etmektedir. Yazara göre, özel bir kanun hükmü bulunmasa bile tacirin tüketici olarak nitelendirilmesini gerektirecek haklı sebeplerin varlığı halinde tüzel kişi tacire tüketici sıfatı atfedilmeli ve TKHK'nin koruyucu hükümlerinden faydalanması sağlanmalıdır. Yazar, 6502 Sayılı TKHK'nin, TTK karşısında sonraki tarihli özel nitelikli kanun olmasına dikkat çekerek TKHK'ye üstünlük tanınması gerektiğini belirtmektedir. 6502 Sayılı TKHK'nin tüketici işlemini tanımlayan 3/1-1 hükmü ile 83/2 hükmünün birlikte değerlendirilmesi halinde, kanun koyucunun tüketici sözleşmelerinin kapsamını oldukça geniş tutmak ve bu kapsamı daraltıcı yorumların önüne geçmek eğiliminde olduğunun söylenebileceğini ileri sürmektedir¹⁶².

Ticaret şirketlerinin tüketici olabileceği görüşünde olan yazarlardan Mccarthy¹⁶³, ticari işin ticari veya mesleki bir amaç taşıyıp taşımamasının önemli olduğunu, 6502 Sayılı TKHK'de tüketici kavramı kapsamında ticari işten değil, ticari veya mesleki olmayan amaçtan bahsedildiğini ifade etmektedir. Yazar, ticaret şirketlerinin ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket ettikleri durumlarda, ticari iş niteliğinde olsa bile tüketici sayılmaları gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca ticari veya mesleki olmayan amaçtan kast edilenin, mal ya da hizmetten nihai olarak yararlanılması, mal veya hizmetin kar ya da çıkar amacı olmadan özel ihtiyaç için tüketilmesi olduğunu vurgulamaktadır. 6502 Sayılı TKHK'de, pek çok hukuk sisteminden farklı olarak tüzel kişilerin de tüketici olabileceğinin düzenlendiğine dikkat çeken yazar, tüzel kişilerin tüketici olabileceği düzenlemesi ile kanun koyucunun, tacir niteliği olmayan tüzel kişilerin tüketici olabileceğini kabul ettiğini söyleyerek tüketici niteliği taşıyabilecek olan tüzel kişileri sınırlandırmanın mümkün olmadığını, TKHK'de bu yönde bir istisnanın da düzenlenmediğini belirtmektedir.

¹⁶⁰ Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu", s. 378 vd.; Töremiş, "Yatırım Hizmet ve Faaliyetlerinden Yararlanan Yatırımcıların Tüketici Sıfatının Belirlenmesi", s. 240 vd.; Şahin Mccarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", s. 69 vd.

¹⁶¹ Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu", s. 378 vd.

¹⁶² Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu", s. 378-379.

¹⁶³ Şahin Mccarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", s. 69.

Töremiş¹⁶⁴ ise TTK'nin 19. maddesinin sonuçlarının TTK ile sınırlı olarak uygulanması gerektiğini, 6502 Sayılı TKHK'nin 3/k hükmünde yer alan tüketici tanımında geçen ticari amaç kavramının yorumlanmasında her somut olayın özelliklerinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir. Yazar, küçük işletme sahiplerinin tacir olmaları halinde bile sözleşmenin güçsüz tarafı konumunda olabileceğini, bunun gibi küçük tacirlerin bazen gerçek kişi tüketicilerden bile daha çok korunmaya ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir.

Yücer Aktürk¹⁶⁵, ticari veya mesleki olmayan amaçtan maksadın, mal veya hizmetin kâr amacı olmadan özel ihtiyaçlar için tüketilmesi olduğunu ifade etmektedir. Yazar, bir anonim şirketin fakir çocukları okutmak amacıyla bir özel okul sözleşmesinin tarafı olması veya yönetim kurulu üyelerinin kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için odalarına alınması planlanan buzdolapları için satış sözleşmesi yapmaları gibi durumlarda, ticari veya mesleki bir amaç ile hareket etmiş olduklarının kabul edilmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Yazara göre tüzel kişi tacirler, 6502 Sayılı TKHK'de açık veya örtülü olarak kapsam dışında bırakılmadığı için, ticari veya mesleki amaçlar dışında hareket edildiği açık olan hallerde, ticaret şirketlerinin de tüketici sayılması gerektiği kabul edilmelidir.

Kanaatimizce de ticaret şirketlerinin, tüketici sıfatı taşıyabileceğinin kabulü gerekmektedir. Tüketici sıfatının belirlenmesinde 6502 Sayılı TKHK'nin 3/k hükmünde düzenlenen tüketici tanımı esas alınmalıdır. Bir ticaret şirketinin tüketici sıfatını taşımadığının kabulü ancak "*ticari veya mesleki amaçlarla*" hareket etmesi halinde söz konusu olur. Ticaret şirketlerinin tüm işlerinin ticari olduğu kabul edilerek tüketici sıfatı taşımayacaklarını söylemek, isabetli bir yaklaşım olarak görülmemektedir.

Töremiş'in¹⁶⁶ de dikkat çektiği gibi TTK'nin 19/2 hükmünün gerçek kişiler için uygulanması, onların tüketici sıfatı konusunda bir tartışmaya sebep olmazken, anılan hükmün ticaret şirketlerini etkiyeceğini ve bu sebeple tüketici sıfatını kazanamayacaklarını kabul etmek hakkaniyetle bağdaşmayan sonuçlara sebep olabilmektedir. Gerçekten de TTK'nin 19/2 hükmüne göre, "*Taraflardan yalnız biri için ticari iş niteliğinde olan sözleşmeler, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, diğeri için de ticari iş sayılır.*" Tüketici

¹⁶⁴ Töremiş, "Yatırım Hizmet ve Faaliyetlerinden Yararlanan Yatırımcıların Tüketici Sıfatının Belirlenmesi", s. 240.

¹⁶⁵ Yücer Aktürk, "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı", s. 120.

¹⁶⁶ Töremiş, "Yatırım Hizmet ve Faaliyetlerinden Yararlanan Yatırımcıların Tüketici Sıfatının Belirlenmesi", s. 241.

sıfatının belirlenmesi konusunda, bir işin ticari nitelik taşıyıp taşımadığı dikkate alınacak ise bir gerçek kişinin, tacirden aldığı mallar bakımından, gerçek kişi için de işlemin ticari olduğu kabul edilmeli ve tüketici sıfatının bulunmadığı sonucuna varılmalıdır. Buna karşılık, gerçek kişinin tüketici sıfatı konusunda bu hususta bir tartışmanın olmadığı görülmektedir. Aynı durumun ticaret şirketleri için de geçerli olması gerekmektedir. Başka bir anlatımla, TTK'nin 19/1 hükmündeki karine gereği bir işlem, ticaret şirketi için ticari sayılsa bile ticari veya mesleki amaçlarla hareket etmediği durumda ilgili şirketin tüketici sıfatını taşıdığı kabul edilmelidir. Ayrıca 6502 Sayılı TKHK'nin 3/k hükmünde belirtilen "*ticari veya mesleki olmayan amaçlar*", gelir sağlama veya kazanç elde etme amacının bulunmaması olarak anlaşılmalı, somut durumda fiilen bunun gerçekleşip gerçekleşmediği önemli görülmemelidir.

Açıklanan durumun ticaret şirketleri tarafından işletilen özel hastaneler için de geçerli olması gerekmektedir. Özel hastaneler her ne kadar kamu hizmeti niteliğindeki sağlık hizmetlerini yerine getirirler de varlıklarını devam ettirebilmeleri için bu kuruluşların gelir elde etmeleri gerekmektedir¹⁶⁷. Tüketici sıfatının belirlenmesinde mal ya da hizmeti edinme amacı önem taşıdığı için gelir elde etme amacı kapsamında eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan özel hastanelerin tüketici sıfatının bulunmadığı söylenmelidir. Buna göre özel hastanelerin yatan hastalarında kullanmak için eczaneden aldıkları ilaç ya da ilaç dışı ürünler bakımından tüketici sayılmamaları gerekmektedir¹⁶⁸.

bb. Tacir Niteliğindeki Dernek ile Vakıfların Tüketici Sıfatı

TTK'nin 16/1 hükmüne göre, "*amacına varmak için ticari işletme işleten dernek ve vakıflar*" tacir sayılmaktadır. TTK'nin 19/1 hükmüne göre, tacirlerin işlerinin ticari olması asıl olduğu için bu nitelikteki dernek ve vakıfların tüketici sıfatlarının belirlenmesi ayrıca önem taşımaktadır. Tacir niteliğindeki dernek veya vakıfların tüketici sıfatları konusunda doktrinde muhtelif görüşlerin savunulduğu görülmektedir. Özel¹⁶⁹, ticaret şirketleri dışında bir tüzel kişinin tüketici sıfatına sahip olabilmesi için ticari faaliyette

¹⁶⁷ Yaşam hakkı ile doğrudan bağlantı içinde olan sağlık hakkı üzerinden kazanç elde etme amacının olması, oldukça tehlikeli bir durum olarak görülebilmektedir. Buna karşılık hastalara daha iyi bir sağlık hizmetinin verilebilmesi konusunda özel hastaneler arasında ortaya çıkacak rekabet, dezavantajlı olarak görülebilecek bu durumun ortaya çıkaracağı bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Bkz. Seyhan, "Özel Hastane ile Hasta Arasındaki Sözleşmenin Hukuki Niteliği", s. 173.

¹⁶⁸ Topsoy, "Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü", s. 53-54, dn. 2.

¹⁶⁹ Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 64.

bulunmayan tüzel kişi niteliği taşıması gerektiğini, bir dernek ya da vakfın ticari işletme işletmesi durumunda bu işletme faaliyeti dahilinde yapılan hukuki işlemlerde ilgili dernek ya da vakfın tüketici sıfatı taşımasının söz konusu olmadığını ifade etmektedir. Benzer görüşte olan Gümüş¹⁷⁰, bir dernek tarafından gelir elde etmek üzere ticari işletme işletilmesi durumunda işletme faaliyeti ile ilgili yapılan sözleşmelerde ilgili derneği tüketici sıfatını taşımadığını belirtmektedir.

Aydoğdu¹⁷¹ ise TTK'nin 19/2 hükmünden hareket etmektedir. Yazar, gerçek kişinin ya da şirketler dışındaki bir tüzel kişi tacirin işlemi yaptığı sırada bu işlemin ticari işletmesiyle ilgisinin olmadığını diğer tarafa açıkça bildirmesi ya da işlemin ticari sayılmasına durumun elverişli olmaması hallerinde borcun adi nitelikte sayılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu durumda tacirin tüketici sıfatıyla hareket etmesi sebebiyle onun hakkında 6502 Sayılı TKHK'nin uygulanması gerektiğini belirtmektedir.

Tacir niteliği taşıyan dernekler ve vakıfların tüketici sıfatını taşıyabileceği görüşünü savunan Bal¹⁷² ise, dernekler ve vakıfların ticari faaliyetleri dışında ideal amaçlarına uygun olarak yaptıkları mal ve hizmet alımlarında tüketici sıfatına sahip olacaklarını ifade etmektedir. Buna karşılık yazar, ticari faaliyetleri ile ilgili mal ve hizmet alımlarında ise tacirler için öngörülen hükümlerin akıbetine tabi olmaları gerektiğini belirtmektedir.

Uyumaz ve Türk¹⁷³ ise, ticari işletme işleten dernek ve vakıfların, gerçek kişi tacirlerde olduğu gibi ticari işletmeleri ile ilgili işlerde tüketici sıfatını taşımamaları gerektiğini ifade etmektedir. Buna karşılık yazarlar, tacir sıfatının kazanılması bakımından gerçek kişi tacirlere benzeyen ticari işletme işleten dernek ve vakıfların, gerçek kişiler gibi adi faaliyet alanlarının olup olamayacağını sorgulamaktadırlar. Yazarlar, TTK'nin 19/1 hükmünde bulunan ticari iş karinesinin gerçek kişi tacirler ile tüzel kişi tacirler bakımından farklı olduğunu, tüzel kişi tacirler bakımından bir ayırım yapılmaksızın herhangi bir istisna öngörülmediğine dikkat çekmektedirler. Buna göre kanun koyucu, TTK sisteminde tüzel kişi tacirler için bir ayırım yapmamakta ve bu kişilerin adi faaliyet alanlarının olmayacağı yönünde kesin bir karine kabul etmektedir.

¹⁷⁰ Gümüş, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt 1, s. 17-18.

¹⁷¹ Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 62.

¹⁷² Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu", s. 374.

¹⁷³ Uyumaz ve Türk, "Tacirin Tüketici Sıfatı", s. 1622-1623.

Kanaatimizce, eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan tacir niteliğindeki dernekler ile vakıfların tüketici sıfatı belirlenirken yine *“ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket etme”* kistasının esas alınması gerekmektedir. Bu türden bir dernek ya da vakfın eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alması durumunda, her somut olayda bu sübjektif nitelikteki şartın gerçekleşip gerçekleşmediği belirlenmelidir. TTK'nin 19/1 hükmündeki ticari iş karanesi ile 6502 Sayılı TKHK'nin 3/k hükmündeki *“ticari veya mesleki olmayan amaçlar”* ifadesi birbirinden farklıdır. Tüketici sayılmak için sübjektif nitelikteki bu şartın gerçekleşmesi aranmalıdır. Kişinin tacir niteliğinde olması ticari veya mesleki amaçla hareket edip etmediği hususunda bir fikir verebilirse de bu, tüketici sayılıp sayılmama konusunda kesin bir sonuca varma hususunda yeterli olarak görülmemelidir.

IV. ECZACININ SATICI SIFATI

Eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan kişi ile eczacı arasındaki işlemin tüketici işlemi niteliği taşıyabilmesi, eczacının da bazı niteliklere sahip olması halinde mümkün olmaktadır. 6502 Sayılı TKHK'nin 3/i hükmüne göre satıcı, *“Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi”* ifade etmektedir. Eczacı, ilaç üretimi ve ilaç sunumu yapan sağlık çalışanıdır¹⁷⁴. Eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alınması, *“mal sunumu”* olarak değerlendirilebileceği için 6502 Sayılı TKHK anlamında eczacının satıcı niteliği taşıyıp taşımadığının belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için 6502 Sayılı TKHK'nin 3/i hükmünden hareketle eczacının bazı unsurları taşıyıp taşımadığı tespit edilmelidir.

A. Gerçek veya Tüzel Kişi Olma

6502 Sayılı TKHK'nin 3/i hükmünde açıkça belirtildiği gibi satıcının gerçek kişi olması mümkün olduğu gibi tüzel kişi olması da mümkündür¹⁷⁵. Yine hükümde açıkça ifade edildiği gibi dernek, vakıf, ticaret şirketi gibi *“özel hukuk tüzel kişileri”* satıcı sıfatına sahip olabileceği gibi *“kamu tüzel kişileri”* de satıcı sıfatına sahip olabilmektedir¹⁷⁶. Tüketiciye 6502 Sayılı TKHK'nin 3/1-h hükmü anlamında *“mal”* niteliği taşıyan ilaç ve ilaç dışı ürünleri sunan eczacının gerçek kişi olduğu ifade edilmelidir. Çünkü *“Türk vatandaşı olmak”*,

¹⁷⁴ Doğan, “Eczacının Tazminat Sorumluluğu”, s. 2.

¹⁷⁵ Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 63.

¹⁷⁶ Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 63-54; Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 48.

“Eczacılık Fakültesi mezunu olmak” gibi şartların arandığı, kimlerin eczacılık yapabileceğinin düzenlendiği Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun’un 2. maddesinden bu sonuca varılabilmektedir. Yine anılan Kanun’un 4. maddesinde, zimmet, rüşvet gibi bazı suçlardan hapis cezasına mahkûm olmak ya da eczacılık faaliyetini yürütmesine engel bir hastalığı bulunmak gibi durumların eczacılık yapmaya engel olduğunun düzenlenmiş olmasından da eczacının gerçek kişi olabileceği anlamı çıkmaktadır. 6502 Sayılı TKHK’nin 3/i hükmüne göre, satıcı gerçek kişi de olabileceğinden eczacının satıcı sıfatını kazanabilmesi için söz konusu şartın gerçekleştiğinin kabul edilmesi gerekmektedir.

B. Tüketicie Mal Sunumunun Ticari veya Mesleki Amaçla Gerçekleştirilmesi

6502 Sayılı TKHK’ye göre, satıcı sıfatını kazanabilmek için, “*ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal veya hizmet sunulması*” gerekmektedir¹⁷⁷. Başka bir anlatımla, tüketiciye mal veya hizmet sunumu, kazanç sağlamak amacıyla gerçekleştirilmelidir¹⁷⁸. Dolayısıyla kazanç sağlama amacının olmadığı durumlarda satıcı sıfatı söz konusu olmayacağı için 6502 Sayılı TKHK hükümleri uygulanamamaktadır¹⁷⁹.

Tüketici ile işlem yapan kişinin satıcı sıfatına sahip olması gerektiği için bir tüketicinin diğer tüketiciye bir mal satması, tüketici hukuku kapsamında bir hukuki işlem olarak değerlendirilememektedir¹⁸⁰. Bunun gibi, tacirler veya esnaflar arasında yapılan satışlar da tüketici hukukunun kapsamı dışında sayılmaktadır¹⁸¹. Bununla birlikte esnaflar ya da tacirler, satıcı sıfatını taşıyabilmektedir¹⁸². Buna karşılık satıcı olmak için tacir olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Gerçek veya tüzel kişi tacir, satıcı sıfatını taşıyabileceği

¹⁷⁷ 6502 Sayılı TKHK’nin 3/i hükmü dikkate alındığında kanun koyucunun, satıcı veya sağlayıcı sıfatının kazanılmasında aynı tüketici sıfatında olduğu gibi amaç unsurunu dikkate aldığı görülmektedir. Bu sebeple mal veya hizmeti satan kişinin, ticaret odasına veya esnaf ve sanatkârlar odasına kayıtlı olmaması, onun tüketici işleminin tarafı olmasını önlememektedir. Bkz. Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 125.

¹⁷⁸ Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 64; Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 49; Şahin Mccarthy, “Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar”, s. 79.

¹⁷⁹ Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 64.

¹⁸⁰ Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 125.

¹⁸¹ Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 125.

¹⁸² Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 64.

gibi esnaf, çiftçi veya sanatkâr da tüketicinin karşısında satıcı sıfatına sahip olabilmektedir¹⁸³.

Eczacının gelir elde etme/kazanç sağlama amacını taşıdığı ifade edilebilir¹⁸⁴. Her ne kadar Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un 1. maddesinde "ilaç hazırlama ve sunma" ifadesi kullanıldığı için eczacılığın ticari olmayan bir faaliyet olduğu akla gelebilse de durum böyle değildir. Anılan kanunun 23. maddesinde, "Zehirli ve müessir eczanın muhafazası ve müstehlike satışı bu husustaki kanun ve mevzuata göre yapılır." denilmektedir. Söz konusu hükümden eczacılık faaliyetinin ticari bir faaliyet olduğu sonucuna varılabilmektedir. Yine Türk Eczacıları Deontoloji Tüzüğü'nün 2/2 hükmünde geçen "eczacı... müşterileri ile ilişkilerinde" ifadesi ile ilaç satışına işaret edilmektedir¹⁸⁵. Buna göre eczacı, ticari veya mesleki amaçlarla tüketicieye mal sunan (ilaç veya ilaç dışı ürün) sağlık çalışanı olarak tanımlanabilmektedir.

Eczacının tacir sıfatına sahip olduğu ve işlettiği eczanenin de ticari işletme olduğu kabul edilmektedir¹⁸⁶. TTK'nin 12. maddesi gereği, ticari işletme niteliğinde olan eczaneyi işleten eczacı, gerçek kişi tacir konumundadır¹⁸⁷. Buna göre, ticari işletme niteliğindeki eczaneler, gelir vergisi mükellefi olup elde ettikleri kazançlar da ticari kazanç niteliği taşımaktadır¹⁸⁸. Yargıtay tarafından verilen kararlarda da eczacının tacir niteliğinin kabul edildiği görülmektedir. Yargıtay tarafından verilen bir

¹⁸³ Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 48.

¹⁸⁴ Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 219.

¹⁸⁵ Deryal, "Satılan İlaç ve İlaç Dışı Ürünlerin Ayıplı Olmasından Kaynaklanan Tüketici Hakları", s. 112.

¹⁸⁶ Deryal, "Eczanelerde Satılan İlaç ve İlaç Dışı Ürünlerin Ayıplı Olmasından Kaynaklanan Tüketici Hakları", s. 106; Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 218; Kar elde etmek amacı ile hareket eden eczacının satıcı niteliğinde, eczanenin de ticari işletme niteliğinde olması, yürütülen hizmetin kamu hizmeti niteliği taşımasına engel değildir. Bkz. Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 219; Eczacılık, halk sağlığının korunması önceliğinde yürütülen bir kamu hizmetidir. Bkz. Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 218; Korkmaz, "Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu", s. 27-28.

¹⁸⁷ Buna göre, TTK'nin 18-23 hükümleri arasında düzenlenen ve tacir sıfatına bağlı olan sonuçların eczacılar için de uygulanması gerekmektedir. Bkz. Deryal, "Eczanelerde Satılan İlaç ve İlaç Dışı Ürünlerin Ayıplı Olmasından Kaynaklanan Tüketici Hakları", s. 108.

¹⁸⁸ Deryal, "Eczanelerde Satılan İlaç ve İlaç Dışı Ürünlerin Ayıplı Olmasından Kaynaklanan Tüketici Hakları", s. 107.

kararda¹⁸⁹, "...TTK'nun 3. maddesi hükmü gereğince eczaneyi ilgilendiren bütün işlem, eylem ve işler ticari işler olduktan gayri eczacı da iktisadi faaliyeti nakdi sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanmadığı ve kazancı da ancak geçimini sağlamaya yetecek derecede az bulunamayacağı cihetle aynı Kanununun 17. maddesi hükmündeki tanıma uygun olarak esnaf da değildir ve ticari işletme olan eczaneyi işlettiğinden TTK'nun 14. maddesi hükmü uyarınca tacirdir..." denilerek eczanenin ticari işletme, eczacının da tacir olduğu vurgulanmaktadır. Yargıtay tarafından verilen ve eczacı ile ecza deposu arasındaki ilaç alım sözleşmesinden kaynaklanan bir uyuşmazlık hakkında verilen kararda¹⁹⁰ da ecza deposu yanında eczacının da tacir niteliğinde olduğu belirtilmektedir.

C. Mal Sunumunun Meslek Olarak Edinilmesi (Süreklilik Unsuru)

Tüketicie mal sunumunun kazanç sağlamak amacıyla gerçekleştirilmesi gerektiği gibi satıcının mesleki faaliyeti içinde gerçekleştirilmesi de gerekmektedir¹⁹¹. Başka bir anlatımla, satıcının ticari veya mesleki amacı, süreklilik unsurunu taşımalı, mesleki veya ticari faaliyetleri süreklilik arz etmelidir¹⁹². Tüketici ile işlemi yapan diğer tarafın, tüketiciye işlem konusu olan malları sunmayı meslek edinmiş kişi niteliği taşıması durumunda 6502 Sayılı TKHK uygulanamamaktadır¹⁹³. Satıcının temel niteliği, sunduğu mal veya hizmeti profesyonel anlamda satan kişi konumunda olmasıdır¹⁹⁴. Başka bir anlatımla, tüketicinin karşısında yer alan sözleşme tarafı, mal veya hizmeti en yüksek kazançla paraya çevirmeyi amaç edinmiş olan, piyasada organize olarak örgütlenmiş, profesyonel nitelikteki

¹⁸⁹ Yargıtay 11. HD., E. 1976/1903, K. 1976/1650, T. 29.03.1976. İlişkin karar için. Bkz. Özcan Büyüktanır, Okyar Karaosmanoğlu, "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu", s. 219, dn. 19.

¹⁹⁰ "...Mahkemeye; tarafların tacir olmasına göre, HMK 17.madde gereği yetki sözleşmesinin geçerli olduğu gerekçesiyle, davalının yetki itirazının kabulüne, ile dava dilekçesinin yetkisizlik nedeni ile reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Davalının yetki itirazı olmadan, davalı yanında fer'i müdahil olan Anadolu Bank A.Ş. vekilinin yetki itirazı üzerine, kamu düzeni ile de ilgili bir kesin yetki kuralının söz konusu olmadığı halde, yazılı şekilde yetkisizlik kararı verilmesi doğru olmamış, mahkeme kararının bu yönüyle bozulması gerekmiştir..." Yargıtay 19. HD., E. 2015/5655, K. 2015/13795, T. 02.11.2015. İlişkin karar için. Bkz. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim: 24.04.2024)

¹⁹¹ Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 64.

¹⁹² Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 49; Zevkliler, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 97.

¹⁹³ Şahin Mccarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", s. 71; Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 64; Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 46 vd.

¹⁹⁴ Tutumlu, Tüketici Yargılaması Hukuku, s. 125.

satıcıdır. İşte tüketicilerin korunması, bu tür satıcılara karşı söz konusu olmaktadır¹⁹⁵.

Eczanede ilaç ya da ilaç dışı ürünün sunumunu yapan eczacı bakımından bu faaliyetin süreklilik arz ettiği ifade edilebilir. Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un 1. maddesinde, "Eczacılık; hastalıkların teşhis ve tedavisi ile hastalıklardan korunmada kullanılan tabii ve sentetik kaynaklı ilaç hammaddelerinden değişik farmasötik tipte ilaçların hazırlanması ve hastaya sunulması; ilacın analizlerinin yapılması, farmakolojik etkisinin devamlılığı, emniyeti, etkinliği ve maliyeti bakımından gözetimi; ilaçla ilgili standardizasyon ve kalite güvenliğinin sağlanması ve ilaç kullanımına bağlı sorunlar hakkında hastaların bilgilendirilmesi ve çıkan sorunların bildirimini yapmasına ilişkin faaliyetleri yürüten sağlık hizmetidir." denilmektedir. Yapılan tanımda, eczacının en kolay ulaşılabilen ve en rahat konuşulabilen profesyonel sağlık çalışanı olarak görüldüğü ve sağlık hizmetlerinin etkinliği ve verimliliği bakımından değerlendirilmesinin amaçlandığı görülmektedir¹⁹⁶. Buna göre eczacılık faaliyetinin uzmanlık gerektiren bir meslek niteliğinde olduğu söylenebilmektedir. Gerçekten de eczacılık faaliyetini yürütenler, klinik ilaç araştırmaları ve ilaç üretimi aşamalarından itibaren ilaç tüketimine kadar tüm aşamalarda yetkili, akademik ve mesleki eğitim, deneyim ve birikim sahibi sağlık çalışanlarından oluşmaktadır¹⁹⁷. Eczacı, ilacın yapımı ve hazırlanması, ilacın pazarlanması, ilaç temin edilmesi, ilaç bilgisi sunulması ve dolayısıyla ilacın üretilmesi aşamasından itibaren ilaç tüketimi ve hatta tüketimden sonraki her basamakta sorumluluğu olan sağlık çalışanıdır¹⁹⁸. Buna göre, 6502 Sayılı TKHK anlamında "mal" niteliği taşıyan ilaç veya ilaç dışı ürünü tüketiciye sunmak, eczacı için süreklilik unsurunu taşıyan bir meslek niteliği taşımaktadır.

D. Bedel Karşılığında İşlem Yapılması (İvazlılık Unsuru)

Karşılıklı edimleri içermeyen yani ivazlı olmayan bir sözleşmenin, tüketici sözleşmesi olarak kabul edilmemesi gerektiği ifade edilmektedir¹⁹⁹.

¹⁹⁵ Serozan, "Tüketiciyi Koruma Yasasının Sözleşme Hukuku Alanındaki Düzenlemenin Eleştirisi", s. 580.

¹⁹⁶ Deryal, "Eczanelerde Satılan İlaç ve İlaç Dışı Ürünlerin Ayıplı Olmasından Kaynaklanan Tüketici Hakları", s. 105.

¹⁹⁷ Demir, "İlaç Kullanımı Sonucunda Doğan Zararlardan İlaç Üreticisinin, Eczacının ve Hekimin Sorumluluğu", s. 347.

¹⁹⁸ Demir, "İlaç Kullanımı Sonucunda Doğan Zararlardan İlaç Üreticisinin, Eczacının ve Hekimin Sorumluluğu", s. 347; Doğan, "Eczacının Tazminat Sorumluluğu", s. 2.

¹⁹⁹ Zevkliler, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 97; Şahin McCarthy, "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar", s. 79; Havutçu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması

Buna göre, ticari veya mesleki amaçla tüketiciye mal sunulması, gelir elde etme/kazanç sağlama amacı olarak kabul edildiği takdirde tüketici ile yapılan işlemin bedel karşılığında yapılması gereği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla ivazlılık, ticari veya mesleki amacın doğal sonucu olmaktadır²⁰⁰. Bu sebeple tüketicinin taraf olduğu bir işlemde, bedel karşılığında mal sunan kişinin satıcı olarak adlandırılması gerektiği ifade edilmektedir²⁰¹. Bununla birlikte ivazın mutlaka para olmasının zorunlu olmadığı, para dışında başka bir menfaatin de ivaz olarak kabul edilebileceği belirtilmektedir²⁰².

Bağışlamanın kural olarak ivazsız nitelik taşıması sebebiyle tüketici sözleşmesi olarak kabul edilmemesi gerektiği ifade edilmektedir²⁰³. Buna göre, örneğin, tıbbi malzeme satan birisinin astım hastası olan kişiye oksijen tüpü hediye etmesi durumunda, tıbbi malzeme satan kişi söz konusu hukuki işlem nedeniyle satıcı olarak kabul edilmemelidir²⁰⁴. Buna karşılık bağışlamanın yüklemeli olduğu ve bağışlayanın bu işi yapmayı meslek edinmiş olduğu durumlarda bu kişinin 6502 Sayılı TKHK anlamında tüketici olarak kabul edilmesinin mümkün olabileceği belirtilmektedir²⁰⁵.

Kanaatimizce de tüketici sözleşmesinin ivazlı olması gerekmektedir. 6502 Sayılı TKHK'nin "*mal*" kavramını tanımlayan 3/1-h hükmünde "*alışverişe konu olan*" ifadesi, konusu mal olan tüketici sözleşmesinin karşılıklı edimleri içermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu sebeple eczaneden bedel karşılığında ilaç ya da ilaç dışı ürün alınabildiği için eczacının satıcı sıfatını kazanabilmesi bakımından aranan "*ivazlılık*" şartının gerçekleştiği ifade edilmelidir. Yine anılan Kanun'un "*hizmet*" kavramını tanımlayan 3/1-d hükmünde, "*bir ücret ya da menfaat karşılığında yapılan ya da yapılması taahhüt edilen*" ifadesi, konusu hizmet sunumu olan tüketici sözleşmesinin ivazlılık unsuruna dikkat çekmektedir.

Hakkında Kanunun Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanunun Kapsamı", s. 11.

²⁰⁰ Havutçu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanunun Kapsamı", s. 11.

²⁰¹ Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 49.

²⁰² Zevkliler, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 97; Havutçu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanunun Kapsamı", s. 11.

²⁰³ Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 10; Havutçu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanunun Kapsamı", s. 11.

²⁰⁴ Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, s. 49-50.

²⁰⁵ Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, s. 10.

SONUÇ

Kişinin ilaca ancak eczane aracılığıyla ulaşabilmesi ve ilaç ya da ilaç dışı ürünün insan sağlığına doğrudan etki eden özelliklere sahip olması sebebiyle eczacı ile eczaneden bu tür ürünleri alan kişi arasındaki ilişkinin Borçlar Hukuku'nun genel ilkelerine tabi olması, söz konusu kişi için yeterli korumayı sağlamamaktadır. Dolayısıyla bu kişilerin haklarını özel olarak koruma amacı taşıyan özel düzenlemelere tabi olmaları gerekmektedir. Buna göre eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan kişi bakımından, 6502 Sayılı TKHK'nin uygulanması gerekmektedir. Bu sayede eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan kişi, tüketici olarak kabul edilebilmekte ve tüketici için öngörülen haklardan faydalanabilmektedir. Örneğin, eczaneden alınan ilaç ya da ilaç dışı ürünün ayıplı olması durumunda tüketici bakımından 6502 Sayılı TKHK'de satıcının ayıptan sorumluluğunu düzenleyen 8-12. maddelerden yararlanma imkânı olmaktadır.

6502 Sayılı TKHK'de tüketici tanımının, oldukça geniş şekilde yapılması, eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan kişinin tüketici sıfatına sahip olmasını tartışmasız kılmaktadır. Yine bu sayede yukarıda açıklandığı gibi eczaneden alınan ürünleri kullanan veya bunlardan yararlanan kişilerin, bazı durumlarda tüketici olarak kabul edilmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca 6502 Sayılı TKHK'deki tüketici tanımında sübjektif karakterdeki amaç kıstası esas alındığı için eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan kişinin tacir olması halinde bile peşinen onun tüketici olmadığı kabul edilmemeli, ticari veya mesleki amaçlarla hareket edip etmediği araştırılmalıdır. Mesleki faaliyet yürütülmesi durumunda ise bu faaliyeti yürüten kişinin tüketici sıfatını tespit etmek için gelir elde etme amacının olup olmadığı belirlenmelidir.

Eczacının 6502 Sayılı TKHK anlamında satıcı sıfatına sahip olduğu da açıktır. Eczacı ile eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan kişi arasında ortaya çıkabilecek sözleşme türleri, 6502 Sayılı TKHK anlamında, tüketici sözleşmesi olarak kabul edilmelidir. 6502 Sayılı TKHK'de tüketici işlemi tanımının oldukça geniş yapılması, eczacı ile eczaneden ilaç ya da ilaç dışı ürün alan kişi arasındaki sözleşmenin türünün tüketici sözleşmesi olarak kabul edilmesini etkileyip etkilememesi hususunda bir tereddüdü önlemektedir.

Türk Hukuku'nda ilaç hukukunu ve bu alanın sorunlarını düzenleyen bağımsız bir ilaç kanunu bulunmamaktadır. İlaç hukukuna dair düzenlemelerin çoğu zaman yönetmelikler ile yapıldığı görülmektedir. Bu durum İlaç ve Eczacılık Hukuku'na ilişkin bir eksiklik olarak görülmektedir. İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu ile Eczacılar ve Eczaneler

Hakkında Kanun oldukça eski tarihli kanunlardır. Söz konusu kanunların hem dillerinin sadeleştirilmesi hem de değişen zamanda ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap vermesi gerekmektedir. İlaç hukuku alanındaki temel kavramları tanımlayan ve sorunlara ilişkin açık hükümler öngören bir kanun düzenlenmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Özellikle eczacı karşısında tüketicinin korunması 6502 Sayılı TKHK kapsamında belli oranda sağlanmış olsa da İlaç ve Eczacılık Hukuku'nun özel konumu sebebiyle tüketici karşısında eczacının sorumluluğunun ve eczacı karşısında tüketicinin haklarının açıkça ve belirli bir sistem dahilinde bağımsız bir kanunla düzenlenmesi yerinde olacaktır. Söz konusu kanunda yine eczacının aydınlatma yükümlülüğünün, bu yükümlülüğün kapsamının ve bu yükümlülüğün ihlali halinde eczacının sorumluluğunun da açıkça ve özel olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bu sayede reçeteli ilaç satışında eczacının aydınlatma yükümlülüğünün olup olmadığı gibi tartışmalı konular çözüme kavuşmuş olacaktır.

KAYNAKÇA

- Arkan, Sabih. *Ticari İşletme Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2014.
- Aslan, İ. Yılmaz. *Tüketici Hukuku Dersleri*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2022.
- Aycan, Mükerrerem Betül. "İlaç Nedir? İlaç, Gıda ve Kozmetik Farkı", İlaç Hukuku, ed. Murat Şen ve Ahmet Başözen, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Sağlık Hukuku Sempozyumu, 2009.
- Aydoğdu, Murat. *Tüketici Hukuku Dersleri*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2015.
- Berber, Bahaeddin. "Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı", Konya Barosu Dergisi, 1/1, (2023): (s. 41-72). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3392187> (erişim: 02.07.2024)
- Bal, Yakup. "Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu". Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 50 (2022): (s.365-384). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2331580> (erişim: 11.05.2024).
- Çabri, Sezer. *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Demir, Bahadır. "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi". İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6/1 (2015): (s.249-275). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/208342> (erişim: 01.05.2024).
- Demir, Mehmet. "İlaç Kullanımı Sonucunda Doğan Zararlardan İlaç Üreticisinin, Eczacının ve Hekimin Sorumluluğu". II. Sağlık Hukuku Kurultayı, Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2008.
- Deryal, Yahya. "Eczanelerde Satılan İlaç ve İlaç Dışı Ürünlerin Ayıplı Olmasından Kaynaklanan Tüketici Hakları". Zirve Üniversitesi Sağlık Hukuku ve Politikası Dergisi, 1 (2014): (s.105-117). <https://www.jurix.com.tr/article/12367> (erişim: 14.05.2024).
- Doğan, Murat. "Eczacının Tazminat Sorumluluğu". Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7/3-4 (2012): (s.1-18). <https://www.jurix.com.tr/article/5707> (erişim: 15.04.2024).
- Ercevahir, Mine. "Özel Hastaneye Kabul Sözleşmesi". İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7/13 (2022): (s.359-486). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2679307> (erişim: 10.05.2024).
- Ersöz, A. Kürşat. *İlaç Hukuku Bağlamında İdarenin Sorumluluğu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016.
- Gültekin, Emre. *İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Gümüş, Mustafa Alper. *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt 1*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014.
- Hakeri, Hakan. *İlaç Hukuku*. Ankara: Astana Yayınları, 2018.
- Havutçu, Ayşe. "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanunun Kapsamı". Terazi Hukuk Dergisi, 9 (2014): (s.8-19).
- İnal, H. Tamer. *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuk.*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014.

- Kalkan, Arif. *Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Kanzık, İlker. "Orijinal İlaç Nedir, Orijinal İlaçların Hukuki Durumu ve Fikri Mülkiyet Hakları", Uluslararası I. Sağlık Hukuku Sempozyumu, İstanbul: 2011.
- Kara, İlhan. *Tüketici Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2021.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2019.
- Korkmaz, Yakup. "Türk Hukukunda Eczacıların Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu". Zirve Üniversitesi Sağlık Hukuku ve Politikası Dergisi, 1 (2014): (s.25-48). <https://jurix.com.tr/article/12364> (erişim: 05.04.2024).
- Memiş, Tekin. "Jenerik İlaçların Hukuki Durumu", Uluslararası I. Sağlık Hukuku Sempozyumu, İstanbul: 2011.
- Oğuzman, M. Kemal ve Öz, M. Turgut. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019.
- Özcan Büyüktanır, Burcu G. ve Okyar Karaosmanoğlu, Dila. "Eczacının 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ayıplı İfadan Sorumluluğu". Ankara Barosu Dergisi, 4 (2016): (s.211-238). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/398627> (erişim: 08.04.2024).
- Özcan Büyüktanır, Burcu G. "Türk Hukukunda İlaç Patentine Genel Bakış". Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 2/2 (2012): (s.76-88). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/701338> (erişim: 04.05.2024).
- Özel, Çağlar ve Leblebici, Doğan N. "Organizasyon Kusurundan Doğan Zarar Açısından Özel Hastane ve Hekimlerin Sorumluluklarına Kısa Bir Bakış". Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 10/2 (2007): s. 177-197). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/84692> (erişim: 07.05.2024)
- Özel, Çağlar. *Tüketicinin Korunması Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Özel, Çağlar. *Üçüncü Kişinin Uğradığı Zararlar Çerçevesinde Tüketici Kavramı*. Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Kongresi, Ankara: Türkiye Barolar Birliği, 2016.
- Petek, Hasan. *İlaç Üreticisinin Hukuki Sorumluluğu*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.
- Serozan, Rona. "Tüketiciyi Koruma Yasasının Sözleşme Hukuku Alanındaki Düzenlemenin Eleştirisi". Yasa Hukuk İctihat ve Mevzuat Dergisi, 15/173-4 (1996): (s.579-598). <https://ronaserozanvakfi.org/wp-content/uploads/2023/03/Tuketiciyi-Koruma-Yasasinin-Sozlesme-Hukuku-Alanindaki-Duzenlemesinin-Elestirisi-Yasa-Hukuk-Dergisi-Yasa-Hukuk-Ictihat-Ve-Mevzuat-Dergisi-Cilt-15-Sayi1734-1996-577-598.pdf> (erişim: 11.05.2024).
- Seyhan, Ahmet. "Özel Hastane ile Hasta Arasındaki Sözleşmenin Hukuki Niteliği". Eskişehir Barosu Dergisi, 8/1 (2023): (s.170-183). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3047703> (erişim: 10.05.2024).
- Soylu, Mert. "İlaç Hukukunda Tazminat Sorumluluğu". Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2021.
- Şahin Mccarthy, Oya. "Tüketici Sözleşmelerini Diğer Sözleşmelerden Ayıran Hususlar". Tüketici Hukuku Davaları, Ed. Oya Şahin Mccarthy ve Mutlu Dinç, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Şener, Oruç Hami. *Ticari İşletme Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.

- Topsoy, Fevzi. "Eczacının Tüketiciyi Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü". Zirve Üniversitesi Sağlık Hukuku ve Politikası Dergisi, 1 (2014): (s.53-70). <https://www.jurix.com.tr/article/12373> (erişim: 10.04.2024).
- Töremiş, H. Ebru. "Yatırım Hizmet ve Faaliyetlerinden Yararlanan Yatırımcıların Tüketici Sifatının Belirlenmesi". Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 24/4 (2020): (s.227-258). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1353228> (erişim: 06.05.2024).
- Tutumlu, Mehmet Akif. "Tüketici Uyuşmazlıkları Açısından Tüketici Kavramı ve Bu Kavramın Kapsadığı Kişiler". Tüketici Hukuku Davaları, Ed. Oya Şahin Mccarthy ve Mutlu Dinç, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Tutumlu, Mehmet Akif. *Tüketici Yargılaması Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Ulusal, Metin. *Açıklamalı-İçtihatlı Tüketici Hukuku*, Ankara: Bilge Yayınevi, 2016.
- Uyumaz, Alper ve Türk, M: Cemil. "Tacirin Tüketici Sıfatı". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 72/3, (2023): (s.1591-1633). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2981448> (erişim: 04.05.2024).
- Üçışık, Hasan Fehim. *Eczacılık Hukuku*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2023.
- Yücer Aktürk, İpek. "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı". Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 20/2 (2016): (s. 103-126). https://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/20_2_5.pdf (erişim: 06.05.2024).
- Zevkliler, Aydın ve Özel, Çağlar. *Tüketicinin Korunması Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- <https://karararama.yargitay.gov.tr/>
- <https://titck.gov.tr/storage/announcement/26a0d16198819.pdf>
- <https://turkfarmakopesi.titck.gov.tr/Home/Histroy>
- https://uye.ieis.org.tr/ieis/assets/media/Duyurular/TR_Ilac_Sektoru_Raporu_2023.pdf